Razlozi razilaženja islamskih pravnika

vezanih za propise derivirane iz Poslanikova, sallallahu alejhi ve selam Sunneta

prof. Almir Ferizović

Novi Pazar, 2023 godine

SADRŽAJ

UVOD 1

1. Sunnet (السنة) u jeziku i terminologiji 5

1.1 Jezička definicija Sunneta 5

1.2 Terminološka definicija Sunneta 5

2. Hudžijetu Es-Sunneh – حجية السنة, propisanost dokazivanja Sunnetom 8

2.1 Dokazi iz Kur'ana o legitimnosti sunneta kao izvora Islamskog prava 9

2.2 Dokazi iz samog hadisa o autoritativnosti sunneta 11

2.3 Idžma' Učenjaka – kao dokaz legitimnosti i pravosnažnosti sunneta 13

3. Razlozi razilaženja u Sunnetu 16

3.1 Definisanje pojma ihtilaf (اختلاف) – razilaženje, u jeziku i terminologiji 16

3.2 Pitanja u kojima se može desiti razilaženja 17

4. Jezik kao razlog razilaženja medju pravnicima 19

5. Podjela Sunneta shodno postupcima – djelima Poslanika Muhammeda sallallahu alejhi ve selem, a koji mogu biti od uzroka razilaženja 23

5.1 Podjela sunneta shodno senedu – lancu prenosilaca vezano za hadis a kao jedan od razloga railaženja medju pravnicima 26

5.1/a Definisanje predaja koje su Mutevatir - المتواتر 26

5.2/b Definisanje predaja koje su Mešhur المشهور 27

6. Pojedinačne predaje El-Ahad الاحاد 29

6.1 Hudžijetu – Pravosnažnost i legitimnost dokazivanja predajama El-Ahad 32

6.2 Šartovi za rad po Sunnetul-Ahad 34

6.3 Šartovi koji se odnose na raviju - prenosioca 38

7. Nepoznavanje dokaza kao jedan od razloga za razilaženje 41

8. Razumjevanje Sunneta فهم السة - El-Fehm 43

9. Zaborav dokaza zbog koga može doći do razilaženja 47

ZAKLJUČAK: 48

LITERATURA: 49

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم

Euzu billahi mineš-šejtanir-radžim bismillahir-rahmanir-rahim

UVOD

الحمد لله حمدًا يليق بجلال وجهه وعظيم سلطانه، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدًا عبد الله ورسوله، صلوات الله وسلامه عليه وعلى آله وأصحابه، ومَن سار على نهجه إلى يوم الدين

Hvala samo pripada Allahu, onako kako to i priliči veličanstvenosti Njegovog lica te veličini Njegove vlasti, svjedočim da nema drugog Boga osim Allaha koji nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Poslanik, neka je salavat na njega na njegovu časnu porodicu i na sve njegove ashabe i na one koje će ga slijediti do Sudnjeg dana! Amin!

Rekao je Uzvišeni Allah:

„O vjernici, bojte se Allaha istinskom bojazni i umirite samo kao muslimani"!**[1]**

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ ١٠٢﴾

A nakon toga bih vas ukratko upoznao sa naslovom ovog rada, *a koji se tiče samog Sunneta našeg Poslanika alejhi selam...*

Riječi sunnet, mendub, mustehab, *poslanička praksa* i slično, se kod nas koristi za jedan spektar zasebnih radnji koje se pripisuju Allahovom poslaniku alejhi selam, od riječi, djela, i prećutnih odobravanja i slično, a što u našoj vjeri ima status objave, i zašta imamo potvrdu našeg Gospodara dželle še'nuh, kada kaže:

[1] Sura Alu-Imran, br. 102

….on (Muhamed) ne govori po hiru svome(3), to je zaista samo objava koja mu se objavljuje(4)![2]

﴿وَمَا يَنطِقُ عَنِ ٱلۡهَوَىٰٓ ۝٣ إِنۡ هُوَ إِلَّا وَحۡيٞ يُوحَىٰ ۝٤﴾

Pa sve sa čime je došao Poslanik alejhi selem, od govora, riječi ili prećutnog stava, su ustvari ***dvije objave koje su mu bile*** objavljivane u vidu Kur'ana - koji je Allahov govor, ili Sunneta - ono što spada u domen njegovog govora, djela – postupaka i slično, o čemu nam i Gospodar dželle še'nuh govori:

"Mi, uistinu, objavljujemo Kur'an (zikr) i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!"[3]

﴿إِنَّا نَحۡنُ نَزَّلۡنَا ٱلذِّكۡرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ ۝٩﴾

Pa kao što se iz ovog časnog kur'anskog ajeta može vidjeti, Allah dželle še'nuh nas je obavjestio da je objavio „*zikr*", to jeste, spustio je Svoj Govor - Kur'an, a u jedno pod time se podrazumjeva i ono čime daje nadahnuće svom Poslaniku alejhi selam, od govora i riječi i postupaka, a čime se podrazumjeva Sunnet, te da će On dželle še'nuh čuvati svoj zikr i bdjeti nad njim, od iskrivljenja i promjena. On je dželle še'nuh obećao obećanjem, da, ko kod bude slijedio Njegovu knjigu i šerijat Muhammeda alejhi selam – takvi će biti od spašenih i od srećnih skupina na Sudnjem danu:

„A od Allaha vam dolazi svjetlost i Knjiga jasna, kojom Allah upućuje na puteve spasa one koji nastoje steći zadovoljstvo Njegovo i izvodi ih, po volji Svojoj, iz tmina na svjetlo i na Pravi put im ukazuje. „[4]

﴿قَدۡ جَآءَكُم مِّنَ ٱللَّهِ نُورٞ وَكِتَٰبٞ مُّبِينٞ ۝١٥ يَهۡدِي بِهِ ٱللَّهُ مَنِ ٱتَّبَعَ رِضۡوَٰنَهُۥ سُبُلَ ٱلسَّلَٰمِ وَيُخۡرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ بِإِذۡنِهِۦ وَيَهۡدِيهِمۡ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ۝١٦﴾

[2] Sura En-Nedžm, br. 3-4
[3] Sura El-Hidžr, br. 9
[4] Sura El-Maideh, br. 16

U toj Knjizi, Kur'anu, On Gospodar svih svjetova *naredjuje svima nama pokornost njegovom Poslaniku sallallahu alejhi ve selem*, pa je toliko zaštitio pravo Svog Poslanika do te mjere da je čak i ajetom to decidno potvrdio:

I budite poslušni Allahu i budite poslušni Poslaniku i oprezni budite! A ako glave okrenete, onda znajte da je Poslanik Naš dužan samo jasno obznaniti. "[5]

﴿وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَٱحۡذَرُواْۚ فَإِن تَوَلَّيۡتُمۡ فَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ ٩٢﴾

Te još u jednom od svojih ajeta kaže:

„Onaj ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu; a onaj ko glavu okreće – pa, Mi te nismo poslali da im čuvar budeš."[6]

﴿مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدۡ أَطَاعَ ٱللَّهَۖ وَمَن تَوَلَّىٰ فَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ عَلَيۡهِمۡ حَفِيظٗا ٨٠﴾

Zatim kaže džele ve a'la u sledjeća dva ajeta vezano za istu tematiku:

„A Mi smo poslali svakog poslanika zato da bi mu se, prema Allahovom naređenju pokoravali."[7]

﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذۡنِ ٱللَّهِۚ﴾

"I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore"[8]

[5] Sura El-Maideh, br. 92
[6] Sura En-Nisa', br. 80
[7] Sura En-Nisa', br. 64
[8] Sura En-Nisa', br. 65

Nakon ovog kratkog osvrta, vezano za samu propisanost prakse Poslanika alejhi selam, važno je napomenuti da ova dva izvora šerijata Kur'an i Sunnet, imaju svoje vrsne poznavaoce, a koje su muslimani nazvali ***fakihima – učenjacima, ulemom, muhadisima, usulijunima,*** i slično, te su upravo oni, ti, koji štite uz Allahovu pomoć ova dva izvora od krivotvorenja kroz 14 stoleća.

Međutim uprkos vrsnom znanju kako u temeljima pa tako i u i ograncima vjere, došlo je do nekih razilaženja u razumjevanju odredjenih pitanja vezanih za Kur'an i Sunnet te metodlogiju i način u izvođenju argumentacije i dokazivanja na osnovu njih dva, a što je i sami predmet ovog našeg skromnog rada.

Mi ćemo vam u našem radu ukratko ukazati na glavne razloge tog razilaženja skrečući pažnju ***da se radi o finesama razmišljanja*** odredjenog učenjaka ili ti skupine njih, a vezano za samo razilaženje. U tom smislu ćemo ovaj rad koncipirati na sljedeći način:

1. Jezičko i terminološko značenje pojma Sunnet
2. Propisanost Sunneta i način dokazivanja njime
3. Razlozi razlilaženja medju ulemom kroz nekoliko tačaka i to:

    a) *Djela Poslanika alejhi selam*
    b) *Jezik kao razlog razilaženja*
    c) *Dokazivanje pojedinačnim predajama Ahad te uslove rada po njima*
    d) *Nemogućnost uvida u neke dokaze iz sunneta*
    e) *Zaborav određenih dokaza*
    f) *Razumjevanje Sunneta*

Ovo su neke od mes'ela (pitanja) na kojima ćemo pokušati da damo sadržajne i jasne i kratke odgovore uz Allahovu pomoć i podršku, navodeći govore najeminentnijih stručnjaka iz citiranih 70 djela, Amin!

1. Sunnet (السنة) u jeziku i terminologiji

1.1 Jezička definicija Sunneta

Riječ Sunnet - السنة u arapskom jeziku dolazi u značenju: *običaj, praksa, postupak, navika* i slično tome.[9]

U poznatoj arapskoj zbirci – riječniku Lisanu-l-Arab, u jezičkoj definiciji *spominju put, pravac, pravac ili put koji je mustekimen – pravi*, pa se kaže da je neki čovjek od ehlus-Suneh u značenju onaj koji ide pravim putem, da je on ustvari od njih-[10]

Riječ Sunnet po riječima Es-Sulemija u jeziku ima značenje Et-Tarikah – put (pravac) svejedno bio dobar ili loš...[11]

U svim izvorima se daje slična jezička definicija pojma Sunnet.

1.2 Terminološka definicija Sunneta

Što se tiče definisanja onoga što predstavlja Sunnet ili njeni similarni nazivi poput: mendub, mustehab, nafila i slično, a što spominje El-Merdavij u svom poznatom djelu[12], ovdje ćemo napraviti razliku izmedju više podjela shodno grani ili nauci za koji se ovaj termin koristi, tako da u osnovi imamo podjelu na definiciju samog pojma iz perspektive muhadisa, zatim, fakiha, te uslulijuna ...a svaki od njih shodno nauci kojoj pripada definiše ovaj pojam zasebno kao što ćemo to i obrazložiti.

a) ***Kod učenjaka Uslu Fikh-a***, grane koja se bavi metodologijom dokazivanja, učenjaci definišu pojam Sunnet (mendub) na sljedeći način:

[9] Hadis i hadiske znanosti, Mahmut Karalić, str. 13
[10] Lisanun El-Arab, tom.13, str. 220
[11] Usul El-Fikh elzi la jesa'a El-fekihu džehlehu, dr. Ijaad bin Namijj Es-Sulemij, str. 106
[12] Et-Tehbiru Šerhut-Tehriri fi Usuli El-Fikh, Alaud-din El-Merdavij, tom.2, str. 978

Rekao je usulijun Kadi El-Bejdavij: „*Mendub (sunnet) je ono što je pohvaljeno uradit i zašta nema pokuđenosti u ostavljanu, i naziva se još Sunnet i nafila*“![13]

Poznati usulijun El-Karafi na sljedeći način definira pojam Sunnet: „*Mendub (Sunnet) je djelo koje je samoizborno što se tiče obavljanja i zašta nema pokuđenosti u njegovom ostavljanju*.“[14]

Es-Sulemij spominje u svojoj knjizi Usulul-Fikh.. da je definicija Sunneta ono što je preneseno od Poslanika alejhi selam mimo Kur'ana od riječi, djela, ili odobrenja.[15]

b) *Kod učenjaka hadisa*, grane koja se bavi hadiskom naukom, Sunnet se definiše na sljedeći način:

Po riječima Karalića, Sunnet je ono što i hadis, dakle ono što se vezuje za Poslanika alejhi selam, od njegovi riječi, djela, ponašanja ili odobrenja prećutnog.[16]

Muhammed Hasan El-Gafar je u svom djelu Kitabu tejsir Usulul-Fikh lil-Mubtedeine spomenuo definiciju muhadisa vezano za Sunnet : „*Sve ono što seže ispravnim ili slabim senedom do Poslanika sallallahu alejhi ve sellem od riječi, djela, ili odobrenja, ili vezano za njegove osobine“*.[17]

Es-Sulemi spominje hadisku definiciju Sunneta, pa kaže da je to sve što je preneseno od Poslanika alejhi selam, od riječi, djela, odobrenja, ili opisa, te ono što se želi sa opisima jeste ono što je prenešeno od njega alejhi selam nebitno da li se tiče opisa karakternih ili urođenih.[18]

[13] Ibhadžu fi Šerhi El-Minhadž, El-Bejdavij, tom. 1, str. 56
[14] El-usul fi Šerhil-Mehsul,Šuhabu-din El-Karafi, str. 247
[15] Usul El-Fikh elzi la jesa’ El-fekihu džehlehu, dr. Ijaad bin Namijj Es-Sulemij, str. 106
[16] Hadis i hadiske znanosti, Mahmut Karalić, str. 13
[17] Kitabu Tejsir Usulul-Fikh lil-Mubtedeine, Muhammed Hasan El-Gafar, tom. 2 str. 8
[18] Usul El-Fikh elzi la jesa’ El-fekihu džehlehu, dr. Ijaad bin Namijj Es-Sulemij, str. 106

c) ***Kod fakiha ili učenjaka fikh-a*** Sunnet je sve ono što je potvrđeno od Poslanika alejhi selam u toku abdesta, a nije farz niti vadžib, poput ispiranja po tri puta usta i nosa, davanja prednosti desnoj ruci nad lijevom, ili dva reka'ta prije sabahskog farz namaza itd.[19]

Kod većine učenjaka opšte poznata definicija:

"Ono zašta će biti nagrađen onaj ko ga čini a neće bit kažnjen onaj ko ga izostavi."

وهو ما يثاب فاعله ولا يعاقب تاركه

[19] Iršadul-Fehul, od imama Šeukanija, str. 33

2. Hudžijetu Es-Sunneh – حجية السنة, propisanost dokazivanja Sunnetom

Što se tiče Sunneta kao izvora u Islamskom pravu, ***nema razilaženja među učenjacima, te zdravom razumu***, da je Sunnet masdr (izvor) u Islamskom pravu odmah iza Kur'ana, i da oni predstavljaju *dva osnovna temeljna izvora*, naravno uz idžm'a i ispravni kijas.

Dokaz za to nalazimo u Kur'anu, te u samom Sunnetu i idžma'u (koncenzusu) islamskih učenjaka.

Kada već spominjemo osnovne izvore u Islamskom pravu ovdje ćemo se ukratko osvrniti i spomenuti glavne i osnovne masdare – izvore, to jest ono što predstavlja delil - dokaz u Šerijatu i to:

1) ***Kur'an*** – kao osnovni i prvi izvor, a koji je izričiti Allahov Govor i odraz je Allahovog i'lma znanja.
2) ***Sunnet*** – postupci, govor, te odobrenja Poslanika alejhi selam i njegova praksa, i on predstavlja drugi izvor odmah nakon Kur'ana,
3) ***Idžma*** – koncenzus islamskih učenjaka – njihova saglasnost
4) ***Kijas*** – temelj u islamskom pravu koji obuhvata pojam analogije[20]

Ovo su osnovi izvori uz koje naravno dolaze i pomoćni poput: govor ashaba, urfa, istihsana, pravničke prevencije, maslehe (koristi) itd...[21]

Ez-Zerkeši u svom djelu kada analizira pojam Ed-delil i njegove vrste, i spominje upravo podjelu koju smo gore i mi spomenuli od Kur'ana, sunneta, idžma'.[22]

[20] Kavaidul-Usul ve Meakidul-Fusul, Sejfuddin Abdilmumin b. Abdilhakk El-Kati'ij El-Hanbeli, str.67, 70, 135, 149.
[21] Kavaidul-Usul ve Meakidul-Fusul, Sejfuddin Abdilmumin b. Abdilhakk El-Kati'ij El-Hanbeli, str. 142-145
[22] Behrul-Muhit fi Usulil-Fikhi, imam Bedruddin Muhammed b. Buhadir b. Abdullah Ez-Zerkeši, tom. 1, str. 28

2.1 Dokazi iz Kur'ana o legitimnosti Sunneta kao izvora Islamskog prava

Ovakvih ajeta je puno u Kur'anu a mi ćemo se zadovoljiti sa spominjanjem samo par njih u onome što slijedi inšallah...

a) Dokazi koji potvrdjuju Sunnet kao dokaz

"...on (Muhamed) ne govori po hiru svome, to je zaista samo objava koja mu se objavljuje!"[23]

﴿وَمَا يَنطِقُ عَنِ ٱلۡهَوَىٰٓ ۝٣ إِنۡ هُوَ إِلَّا وَحۡيٞ يُوحَىٰ ۝٤﴾

Zatim u sljedećem ajetu:

"...ono što vam Poslanik kao nagradu da – to uzmite, a ono što vam zabrani – ostavite; i bojte se Allaha jer Allah, zaista, strahovito kažnjava"![24]

﴿وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمۡ عَنۡهُ فَٱنتَهُواْۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ۝٧﴾

b) ***Dokazi u kojima Allah spominje da je pokornost Poslaniku ustvari pokornost Allahu***, čime jasno stavlja Sunnet na stepen hudžeta – argumenta, poput riječi Uzvišenog:

„Onaj ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu; a onaj ko glavu okreće – pa, Mi te nismo poslali da im čuvar budeš."[25]

﴿مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدۡ أَطَاعَ ٱللَّهَۖ وَمَن تَوَلَّىٰ فَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ عَلَيۡهِمۡ حَفِيظٗا ۝٨٠﴾ مَّن يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ

[23] Sura En-Nedžm, br. 3-4
[24] Sura El-Hašr, br. 7
[25] Sura En-Nisa', br. 80

"O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim. A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet;"[26]

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِى ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡۖ فَإِن تَنَـٰزَعۡتُمۡ فِى شَىۡءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمۡ تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأَخِرِۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٌ وَأَحۡسَنُ تَأۡوِيلًا ٥٩﴾

c) ***Dokaz u kojem nas Allah obavještava da je upravo Sunnet tumač Kur'ana i to prvi i osnovni***, iz čega se izvodi poznato pravilo „ Kur'an najpre sam sebe tumači, a zatim Sunnet Poslanika sallallahu alejhi ve selem", a što i sam Kur'an potvrdjuje:

„A tebi objavljujemo Kur'an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje, i da bi oni razmislili."[27]

﴿وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلذِّكۡرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيۡهِمۡ وَلَعَلَّهُمۡ يَتَفَكَّرُونَ ٤٤﴾

i kaže u istoj suri: *"A Mi ti nismo objavili Knjigu osim da im pojasniš ono oko čega se oni razilaze, i kao uputu i milost ljudima koji vjeruju".*[28]

﴿وَمَآ أَنزَلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَـٰبَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ ٱلَّذِى ٱخۡتَلَفُواْ فِيهِ وَهُدًى وَرَحۡمَةً لِّقَوۡمٍ يُؤۡمِنُونَ ٦٤﴾

[26] Sura En-Nisa', br. 59
[27] Sura En-Nahl, br. 44
[28] Sura En-Nahl, br. 64

2.2 Dokazi iz samog hadisa o autoritativnosti Sunneta

Navest ćemo hadise – govor samog Poslanika u vezi ovog u onome što slijedi inšallah:

Ibn Mes'ud, radijellahu anhu, jedne je prilike rekao: "Allah je prokleo žene koje se tetoviraju i koje tetoviraju, i žene koje čupaju obrve i koje traže da im se čupaju obrve i koje stanjuju zube, uljepšavajući se i tako mijenjaju izgled koji Allah daje stvorenjima!" Kada mu je jedna žena prigovorila zbog toga, te da je ona pročitala Kur'an i da o tome ništa nije našla, on joj je odgovorio: "A zašto da ne proklinjem onoga koga je prokleo Allahov Poslanik i čije je prokletstvo u Allahovoj Knjizi? Uzvišeni Allah kaže: ***"Ono što vam Poslanik da – to prihvatite, a ono što vam zabrani ostavite!"*** [29]

Abdullah bin Jusuf El-Džediji El-Maliki u svom djelu Tejsiru I'lmu Usulul-Fikh, *kaže da nema idžtihada uz prisustvo teksta koji se verodostojno prenosi od Poslanika alejhi selam*…[30]

U hadisu koji se prenosi u Sunenu kod Ebu-Davuda, spominje se da nakon što je Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, naredio okupljanje ljudi radi namaza te klanjanja istog, ustao i rekao:

„Zar neko od vas naslonjen na svoj krevet, misli da Allah nije ništa drugo zabranio osim onoga što je u ovom Kur'anu? *Tako mi Allaha, ja sam i savjetovao, i naredjivao i zabranio stvari koje su podjednako zabranjene kao i ono što je u Kur'anu, i više*![31]

Od Ebu Hurejre prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Svi moji sljedbenici ući će u džennet, osim onog ko to odbije." Bi rečeno: "A ko će to odbiti, o Allahov Poslaniče!" On reče: ***"Ko mi se pokori ući će u džennet, a ko mi bude neposlušan, taj je odbio".*** [32]

[29] El-Džami'ul-Musnedul-Sahih El-Muhtesar, Sahihul-Buhari, Muhammed bin Ismail, br. hadisa 5943
[30] Tejsir i'lmi Uslulul-Fikhi, Abdullah bin Jusuf El-Džediji El-Maliki, str. 144
[31] Sunenu Ebu-Davud, Ebu-Davud Sulejman ibnu Eš'as Es-Sidžistani, br. hadisa 3051
[32] Sahihul Buhari, Muhammed b. Ismail, br. hadisa 6851

Od Ebu Nedžiha El-Irbada Ibn Sarije, radijallahu anhu, se prenosi da je rekao: ”Jedne prilike nam je Resulullah držao govor od kojeg su srca zatreperila i oči zaplakale, pa smo kazali: ‘O Božiji Poslaniče, kao da je ovo oprosni govor, pa te molimo da nam nešto oporučiš.’ Rekao je: ‘ Oporučujem vam bojazan od Allaha azze ve dželle, te da budete pokorni i poslušni onima koji vas predstavljaju pa makar nad vama vlast imao abesinski rob. Onaj ko od vas poživi, vidjet će mnoga razilaženja. ***Držite se moga sunneta*** i sunneta pravednih i upućenih halifa, čvrsto ga čuvajte, očnjacima se prihvatite toga. Čuvajte se novotarija (onoga što nema utemeljenje u Kur'anu i sunnetu), jer je svaka novotarija zabluda’.”[33]

[33] Ebu Davud br. hadisa 4607, El-Džamiul-Kebir - Sunnen Tirmizi, Muhammed bin Isa Et-Tirmizi, br.hadisa 2678

2.3 Idžma' Učenjaka – kao dokaz legitimnosti i pravosnažnosti Sunneta

Postoji velika potreba da Sunnet bude pravosnažan, jer nemoguće je samo postupati po Kur'anu, zato što u Kur'anu ima općenitih propisa, manje jasnih, a koje je nemoguće praktikovati osim putem Sunneta, poput primjera gdje Uzvišeni Allah kaže: *"Obavljajte namaz"*, zatim: *"I zekat dajte"*, ili kao što kaže: *"Ljudima je dužnost da radi Allaha hadž obavljaju"* te slično tome. Dakle, nemoguće je da znamo način obavljanja namaza, hadža, te koliko i kome treba udijeliti zekat, osim putem Sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako da ukoliko Sunnet ne bi bio pravosnažan, mnogi vjerski propisi bili bi ostavljeni, te nejasni. Stoga je imam Evzaija, rahimehullahu teala, rekao: "*Knjizi (Kur'an) je potrebniji Sunnet više nego što je Sunnetu potrebna Knjiga (Kur'an)*." Ibn Abdulberr, rahimehullahu teala, rekao je: "*Doista Sunnet pojašnjava značenja Kur'ana*."[34]

U svom djelu „Fejdul-Kadir Šerhu El-Džamius-Sagir", El-Menavi kaže: „ Ovaj hadis (*Tako mi Allaha, ja sam i savjetovao, i naredjivao i zabranio stvari koje su podjednako zabranjene kao i ono što je u Kur'anu, i više*!) jasno obznanuje da je Poslaniku kao što je dat Kur'an kao vahj isto tako upravo dato i ono što mu sliči poput njega a to je Sunnet poslanički, te da je on vahj – objava poput Kur'ana jer je i on od Allaha azze ve dželle, te *da je obaveza da se radi po njemu*"[35]

Hatib El-Bagdadi je u svom djelu „El-Kifaajeh", spomenuo posebno poglavlje koje se bavi upravo ovom tematikom izjednjačavanja dveju objava Kur'ana i Sunneta, te obaveznost rada po njemu (sunnetu), te nužnost teklifijeta – šerijatske obaveznosti po njemu.[36]

„Kaže Eš-Šeukani u svom djelu Iršadul-Fehul, da je ono što je suma sumaros, jeste, potvrda hudžijeta Sunneta El-Mutehareh te njegova neovisnost – samostalnost vezano za propisivanje ahkama (propisa), te da je to nešto što je od nužnih neminovnosti (islama) kao vjere, *te da se u tome neće razići osim onaj koji nema nikakav udio u vjeri.*" [37]

[34] El-Muhezzeb fi Ilmi Usulil-Fikhil-Mukaren, Dr. Abdulkerim b. Alija b. Muhammed En-Nemle, tom.2, str. 638-640; Dr. Vehba Ez-Zuhejli, Usulul-Fikhil-Islami, tom.1, str. 454–458

[35] Fejdul-Kadir Šerhu El-Džamius-Sagir, Muhamed bin Reuuf El-Menavi, tom. 3, str. 164-165

[36] El-Kifaajetu fi i'lmi Er-Rivajeti, Ebu-Bekar Ahmed ibnu Alij.. El-Hatib El-Bagdadi, str. 20-21

[37] Iršadul-Fuhul ila Tehqiqil-Haqqi min I'lmil-Usul, Muhamed bin Aliji...Eš-Ševkani, tom. 1, str. 97

Rekao je Eš-Šatibi rahimehulah: „ ***Sunnet je ono našta se vraća vezano za značenje Kur'ana***, i on je pojašnjenje koje ga sažima, te objašnjava ono što je problematično, pojednostavljuje i skraćuje... pa nećeš u Sunnetu naći neku stvar a da Kur'an već nije koncizno ukazao na nju ili pojasnijo.“[38]

Imam Šafija rahimehullah nakon što je pojasnio Sunnet sa tri strane u smislu potvrdjenosti, pojašnjavajući i ono što je zaid-uvećanje (od Sunneta), kaže - jasno je da je Allah pojasnio da je farz u pokornosti Poslaniku alejhi selam, te da je on Sunnet sav dokaz, i da niko od onih koji se razidju sa njim nemaju opravdanje ukoliko znaju za njega, te da ga je Allah svim ljudima obavezao kao potrebu vezano za njihovu vjeru - Ed-Din.....[39]

Ibnu Hazm tumačeći riječi Uzvišenog : „ Pa ako se u nečemu sporite, vratite to Allahu i Njegovom Poslaniku – ako vjerujete u Allaha i Sudnji Dan“ – kaže *ovo je jasan burhan-dokaz da je ono što se želi u ajetu upravo vrćanje na Kur'an i na ono što je došlo od habera vezano za Poslanika alejhi selam*, jer se je ummet složio na ovom govoru te da se mora njemu usmjeriti...[40]

Ibnu Tejmije spominje u jednom od svojih govora da je koncenzus itifaken, jekinijen, na slijedjenju Poslanika sallallahu alejhi ve sellem, te da se generalno od svih ljudi uzima i odbacuje *osim od Poslanika sallallahu alejhi ve selem*.[41]

Vehbeh Ez-Zuhejli spominje u svom djelu Usulu-l-Fikhul-Islamij da je položaj Sunneta sa strane hudžijeta – ***na drugom mjestu odmah nakon Kur'ana***, *te da je on osnovni izvor od izvora Et-Tešrijul-Islamij – Islamskog zakonodavstava*...[42]

Rekao je ibnu Bedran da svaki onaj koji ima imalo udjela u znanju, zna da je potvrdjenost hudžijeta vezano za Sunnet te njegova samostalnost u propisivanju ahkama, ***nešto što je od nužno poznatih stvari u vjeri, te da se u tome neće razići osim onaj koji nema udjela u vjeri Islamu***.[43]

[38] El-Muvafekaat lil – Šatibi, Imam Eš-Šatibi, tom. 4, str. 9
[39] Er-Risaleh, Muhamed bin Idriz Eš-Šafiji, str. 100-101
[40] El-Ahkamu fi usuli El-Ahkam, Ebu Muḥammad ʿAli ibn Aḥmad ibn Saʿid ibn Ḥazm, , 1. tom, str. 94
[41] Medžmuatu Fetava, Ebu Abbas Ahmed ibnu Tejmije, tom. 20, str. 232
[42] Usulu El-Fikhul-Islamij, Vehbeh El-Zuhejl, tom. 1, str. 432
[43] El-Medhalu ila mezhebi Ahmed, ibnu Bedran, str.90, Usulu El-Fikhul-Islamij, Vehbeh El-Zuhejl, tom. 1, str. 432

Imam Šafija rahimehullah kaže da su muslimani saglasni da kada god dodje nešto od vjerodostojnog sunneta – nikom nije dozvoljeno da se poziva na nekog od govora ljudi.[44]

Ibnu Kajjim spominje tumačeći ajet : *„ Pa ako se u nečemu sporite, vratite to Allahu i Njegovom Poslaniku – ako vjerujete u Allaha i Sudnji Dan“*, da je idžma muslimana da je neophodno se vratiti Kur'anu i Sunnetu, te da je to stvar imana i onogo što prizilazi iz njega, te da je izmedju njih postoji uzoročna neminovna povezanost tako da nestajanje jedne uzrokuje nestanak i druge, te da je u ovome hajr...[45]

[44] I'alamu El-Muvekiin, Šemsudin Ebu Abdullah Muhammed b. Ebu Bekr b. Ejjub ibnu Kajjim, tom. 1, str. 7
[45] I'alamu El-Muvekiin, Šemsudin Ebu Abdullah Muhammed b. Ebu Bekr b. Ejjub ibnu Kajjim, tom. 1, str. 103

3. Razlozi razilaženja u Sunnetu

3.1 Definisanje pojma ihtilaf (**اختلاف**) – razilaženje, u jeziku i terminologiji

Pojam razilaženja u arapskom jeziku dolazi od riječi ikhtilaf ili hilaf (اختلف – الخلاف) a što bi značilo suprotnost, razilaženje, ili nemanje jedinstvenog pogleda, stava i sl., kako jezičari u arapskom jeziku kažu: ***didul-itifak (ضد الاتفاق) , poput pojmova bijelo i crno koji su apsolutno suprotni***.[46]

Ibnu Tejmije kaže da ono što se spominje u Kur'anu vezano za riječ ikhtilaf te ono što se želi njome, je suprotnost, razilaženje, nemanje nikakve sličnosti, zatim spominje ajet u suri En-Nisa "*a zar oni ne razmisle o Kur'anu, a da je on od nekog drugog mimi Allah našli bi ste u njemu – اختلافاً كثيراً – velika razilaženja*", ikhtilafen kesiren – razilaženje.....[47]

U terminologiji *ikhtilaf – razilaženje dolazi u značenju uzimanja za pravac ili put, metod koji je suprotan od drugoga i koji se kosi i razilazi sa drugima*.[48]

Nakon definisanja pojma „razilaženje", spomenućemo u par redova i pitanja u koima se mogu desiti ona, te ukzati da pravničko razilaženje nikako ne obuhvate osnovne postulate vjere, već se ona dešavaju u njenim ograncima kao što to i navode učenjaci u svojim govorima.

[46] Mufredatul-Elfaazul-Kurani, Ragib El-Esfehani, str. 294
[47] Medžmuatu Fetava, Ebu Abbas Ahmed ibnu Tejmije, tom. 13, str. 19-20
[48] Tefsiru-Taberi Džamiul-Bejan, Ebu Džafer, Muhamed ibnu Džerir Et-Taberi, tom. 15, str. 531

3.2 Pitanja u kojima se može desiti razilaženja

Pitanje razilženja u Šerijatu jesu fikhske mes'ele u vezi kojih nema itiffak – saglasnosti medju učenjacima zbog razilaženja,[49]***za razliku od doktrinarinih akidetskih osnovnih mese'la u kojima nema mjesta razilaženju***.[50]

Kaže Ez-Zerkeši:„ Razilaženja medju selefima nikada nisu prestala u mes'elama furu'a – ograncima (fikhskim pitanjima), tako da niko nikome nije poricao pravo na idžtihad u njima, već se je poricanje dešavalo kada ima jasan nass-tekst ili kategorički idžma'....[51]

Rekao je ibnu Tejmije da u mes'elama idžtihada onaj koji radi na osnovu govora nekih učenjaka, nesmije mu se to poricati i neće se okretati od njega...[52]

Primjer ovom razilaženju te različitom idžtihadu možemo spomenuti kada je Poslanik – nakon bitke na Hendeku rekao drugovima:" Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka nipošto ne klanja ikindiju osim u plemenu Benu Kurejza ", ashabi su se – nakon približavanja zalaska sunca – razisli. Jedni su rekli: "Poslanik je imao namjeru da požurimo!" Drugi su mislili drugačije, rekavsi:" Ne, Poslanik alejhi selam je rekao: – Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka nipošto ne klanja ikindiju, osim u plemenu Benu Kurejza! – i mi je nećemo klanjati mimo plemena Benu Kurejza, makar i nakon zalaska sunca…." i zaista su je klanjali nakon zalaska sunca (izlaska ikindijskog vremena). Kada je Poslanik alejhi selam upoznat sa postupkom i jednih i drugih, nije prekorio ni jednu skupinu, sto je značilo, pošto ih je prepustio njihovom idžtihadu, odobrenje od strane Resulullaha alejhi selam. To je jedan od povoda razilaženja u mišljenju.[53]

[49] Mu'džmu Lugatul-fukha, str. 198, Hamid Sadik
[50] Uvod u metodologiju Islamskog prava, dr. Sulejman Topoljak
[51] Mensuru fi Kavaidil-I'lmijeh, Bedrudin Ez-Zerkeši, tom. 2, str. 140
[52] Medžmuatu Fetava, Ebu Abbas Ahmed ibnu Tejmije, tom. 20, str. 207
[53] Sahihul Buhari, hadis br. 4119, El-Musnedul-Sahih El-Muhtesar - Sahihul Muslim, Muslim b. El-Hadžadž, hadis br.1770

Ovo je svakako jedan od primjera na osnovu koga možemo konstatovati da i ako su obje skupine ashaba direktno čule hadis od Poslanika alejhi selam, obe skupine su ga različito razumjele, te da ako su oni mogli upasti u razilaženje, oni koji su direktno čuli govor, pa šta onda reći za sve one koje su došli nakon njih...

4. Jezik kao razlog razilaženja medju pravnicima

Arapski jezik kao temeljni jezik islama, i jezik na kome je spuštena objava od Uzvišenog Gospodara, on ima svoju veoma bogatu tradiciju, te kada govorimo o njemu moramo spomenuti da je on veoma bogat i raznolik jezik, sa dosta riječi i sinonima, te različitih značenja tih riječi. U duhu toga često možemo vidjeti različitost poimanja kod samih Arapa vezano za odredjene riječi, a što generalno nije ni nešto puno čudno jer se to dešava kod svih ljudi, to jest ne samo Arapa.

Medjutim ono što je ovdje nama interesantno da spomenemo za našu tematiku jeste, da upravo ta različitost u percepciji odredjenih riječi – može biti uzrokom razilaženja u izvodjenju propisa, jer mi ipak ovde govorimo o islamskim propisima, jer ta različitost u razumjevanju odredjenih riječi je upravo i naša tematika, i nju ćemo spomenuti kao prvu u ovo našem izlaganju.

Islamski pravnici, učenjaci, su oni koji su idealno možemo reći poznavali arapski jezik, medjutim uz različitosti razumjevanja odredjenih riječi koje su dolazile iz Kur'ana ili hadisa dešavalo se da upravo drugačije propise zauzmu jedni od drugih, a što je razilaženje na kraju krajeva.

U svjetlu toga mi ćemo spomenuti jedan od interesantnih primjera, vezano za razilaženje u jeziku medju pravnicima i ukazati na različitost u razumjevanju jezika, te na kraju spomenuti rezultat u kome se evidentno vidi razilaženje kao plod različitog razumjevanja odredjenih riječi.

Medju učenjacima je poznato pitanje iddeta – ili vremena koje raspuštenica mora čekati nakon što joj njen muž da razvod braka, i ovo pitanje je jasno tretirano u Kur'anu, medjutim, problem nastaje u tumačenju samo jedne riječi – koje kod pravnika ima različito značenje, a što ćemo u narednim redovima i pokazati. Naime Uzvišeni Allah u svom govoru kaže:

„Raspuštenice neka čekaju tri kuru'i“.[54]

﴿وَٱلۡمُطَلَّقَٰتُ يَتَرَبَّصۡنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَٰثَةَ قُرُوٓءٖۚ﴾

Oko ove riječi „Kuru'i“, pravnici nemaju jedinstveno mišljenje šta ona u jeziku znači, te shodno svom znanju i spoznaji arapskog jezika daju i različito mišljnje.

Prvo mišljnje koje su zauzeli islamski pravnici, je da se pod izrazom „kuru'i“ – želi hajz (mjesečnica) kod žene, pa tako tumače i kažu da raspuštenica treba čekati tri hajza – a nakon toga perioda je brak definitivno okončan. Ovo mišljenje zastupaju Hanefije[55] i daćemo njihovu analizu, te Hanbelije u jednom od rivajeta kod Ahmeda[56], te ovaj su stav izabrali ibnu Tejmije[57] i ibnu Kajjim[58], i ovo je govor džumhura selefa a što spominje ibnu Kudame i kaže da su na ovom stavu: Omer, Alija, ibnu Abbas, Sejid b. Musejjib, Es-Seuri, El-Evzaij, Ishak itd.[59]

Es-Sarhasi El-Hanefi rahimehullah[60], argumentira svoj stav, te stav Hanefija i kaže:

„ Iddet – ili period koji čeka raspuštenica je tri hajza shodno riječima Uzvišenog: ***„Tri kuru'i“,*** i ovo je propis koji je potvrdjen nassom-jasnim tekstom, i ovo je kod nas (Hanefija) hajz, za razliku od Šafije rahimehullah koji kaže 'čistoća' pa se neće kod njega završiti period iddeta osim uz ostvarenje tri čistoće nakon hajza, a ono na čemu smo mi jeste da iddet neće proći osim uz tri hajza...

Zatim je spomenuo one od ashaba koje su na ovom stavu poput Ebu Bekra, Omera, Alije, Ibnu Mesuda itd.

[54] Sura El-Bekare, ajet. 228
[55] El-Mebsut, imam Muhammed b. Ahmed b. Ebi Sehl Šemsul-E'imeti Es-Sarahsi, tom. 6, str. 12
[56] Munteha Iradaat od Behutija, citirano djelo, tom. 3, str. 195
[57] Medžmuatu Fetava, Ibnu Tejmije, tom. 20, str. 479
[58] Zadul-Mea'ad, Šemsuddin Ebu Abdullah ibnu Ebu Bekr, ibnu Kajjim El-Dževzije tom. 5, str. 558-559
[59] El-Mugni, ibnu Kudame, tom. 8, str. 101
[60] El-Mebsut, imam Muhammed b. Ahmed b. Ebi Sehl Šemsul-E'imeti Es-Sarhasi, tom.6, str.12

Drugi stav koji su zauzeli učenjaci vezano za timačenje riječi „ Tri Kuru'i“ – kažu tri čista perioda, i ovo je stav Malikija[61], Šafija[62], rivajet od Ahmeda, ovaj stav je izabrao ibnu Hazm[63], te neki od selefa poput ibnu Omera, Aiše, Omer b. Abdulaziz, Zuhri[64] itd.

Drugi primjer navodimo iz samog Sunneta, poznati hadis koji prenose Buhari i Muslim u kome kaže Allahov poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

„*Nema namaza onaj koji nije proučio Fatihu*“.

لا صلاة لمن لم يقرأ بفاتحة الكتاب

Riječi *„La salate“* – nema namaza, učenjaci različito razumiju, i u kontekst toga jedni medju njima poput Hanefija[65] smatraju da je namaz ispravan ali krnjav, dok ostali tj. džumhur od Malikija, Šafija i Hanbelija smatraju da je namaz batil pojedincu ukoliko ga klanja a ne prouči u njemu Fatihu, te će o ovome biti detaljnog govora na stranicama 24 i 25 inšallah te argumentacija džumhura vezano za njihova djela.

U djelu Tuhfetul-Fukaha, poznatom Hanefijskom djelu Muhammed b. Ahmed Alaudin Es-Samerekandi El-Hanefi, kaže da je kod njih, tj. Hanefija, kiraet farz u namazu za razliku od Ebu Bekra El-Esema i Sufijana b. Ujejne koji upravo citirani hadis uzimaju za argument i kažu da je kod njih učenje Fatihe farz, zatim nastavlja i potvrdjuje da je kod njih Hanefija te kod Ebu Hanife dovoljno proučti samo jedan (duži) ajet, ili tri kraća ajeta, dok je Fatiha na stepenu vadžiba te ako bi bila ispuštena nenamjerno dovoljna je sehvi sedžda te je namaz ispravan, ali krnjav.[66]

[61] Hašijetul-Dusuki ala Eš-Šerhil-Kebir, Ahmed Ed-Derir, tom. 2, str. 469
[62] Tuhfetul-Muhtadž, Šihabuddin Ebu Abbas Ahmed ibnu Muhamed ibnu Ali ibnu Hadžer El-Hejsemi, tom. 8, str. 232
[63] El-Muhala Šerhul-Medžala, Ebu Muhammed Alij b. Ahmed ibnu Hazm, tom. 10, str. 28-29
[64] El-Mugni, ibnu Kudame, tom. 8, str. 101
[65] Badai'u Es-Senai', Alauddin Ebu Bekr b. Mesud b. Ahmed El-Kasaani El-Hanefi, tom. 1 str. 160
[66] Tuhfetul-Fukaha, Muhammed b. Ahmed Alaudin Es-Samerekandi El-Hanefi, tom. 1, str. 129

Iz priloženog smo upravo mogli da vidimo razilaženje vezano za jednu riječ a koja može biti razumljiva na dva načina, jer svaki od dva tabora učenjaka za svoj stav navodi dokaze. Ve billahi teufik, ali stav prvi je bliži istini, Vallahu Alem.

5. Podjela Sunneta shodno postupcima – djelima Poslanika Muhammeda sallallahu alejhi ve selem, a koji mogu biti od uzroka razilaženja

Postupci Poslanika alejhi selam se dijele na tri vrste kod učenjaka i to:

a) ***Verbalni (kaulijeh) Sunnet***[67] – a to je svaki njegov verbalni govor u kome je nešto naredio, dozvolio, preporučio, poput njegovih riječi: „Djela se cijene prema nijetu.[68].“, ili „Nema nanošenja štete niti se na štetu uzvraća istom“[69], i td., od njegovig riječi.

b) ***Praktični (fi'lij) Sunnet***[70] – a to je svako djelo udova skojim je Poslanik alejhi selam izvršio nešto, poput način obavljanja pet namaza, ili način obavljanja hadždžskih rituala itd,

U ovu kategoriju imamo djela koja je on radio u svojstvu ljudskog bića poput: jedenja, pijenja, spavanja.. a iz čega se na izvlače pravne norme, te djela specifična samo za njega poput ženidbe sa više od četiri žene, ili neprekidnog posta, te djela koja je općenito on radio a iz čega se odmah nazire šerijatsko-pravna norma popu vadžiba, menduba, i slično.[71]

c) ***Prećutni ili potvrdjujući (tekririjeh) Sunnet*** – a to je sve ono što je prešutio Poslanik sallalllahu alejhi ve sellem da ukori od riječi ili djela a koje su se dješavale ispred njega ili u njegovom vremenu a on je bio upoznat sa time, poput potvrde Muazu ibnu Džebelu vezano za način na koji će suditi stanovnicima Jemena, itd.[72]

[67] Uvod u metogologiju islamskog prava, dr. Sulejman Topoljak, str. 162-163
[68] Sahihul Buhari, hadis br. 1
[69] Sunenun-Kubra lil Bejhaki, Ebu Bekr Ahmed b. Husejn El-Bejhaki, tom. 10, str. 133
[70] Topoljak isti izvor, str. 162-163
[71] Topoljak isti izvor, str. 162-163
[72] Šerhul-A'vdul-Muhtesir, ibnu El-Hadžib ve Havašijeh, tom. 2, str. 25, Usulu El-Fikhul-Islamij, Vehbeh El-Zuhejl, tom. 1, str. 432

Vezano za ovu vrstu djela, riječi ili odobravanja, učenjaci su se u mnogim pitanjima razišli zbog načina razumjevanja upravo ovih postupaka Poslanikovih alejhi selam, na način da je kod nekih neki postupak mendub a kod drugih vadžib i slično tome, shodno metodologiji pristupu odredjenom dokazu, a vezano za pravce u mezhebima.

Primjera radi Zuhejli spominje ovakvu jednu meselu u svojoj knjizi gdje potrvrdjuje ove tri vrste Sunneta a zatim spominje hadis u kome se je potvrdilo od strane Poslanika i čime je obradovao Usmu ibnu Zejda o njegovom porijeklu riječima: „ Ova su stopala zaista jedna od drugih“[73], naime Mudždžeziz – osoba koja je pogadjala nasljedne osobine, pogledao je samo njihova stopala a glave im bejahu pokrivene kadifom, to jest Zejdu ibnu Harisu i Usamu bin Zejda (otac i sin) i onda je izrekao ove riječi, a koje je potvrdio ćutnjom i sam Poslanik alejhi selam., jer bilo je onih koji su sumnjali u Zejdovo porijeklo.

Na osnovu ovog predanja da je ovo bilo jasno potvrdjivanje te uspostava dokaza o porijeklu kao što je to mezheb Imama Šafije, za razliku od Hanefija koji kažu da nije došlo do hukma već je ovo vrsta potvrde da bi munafici ostavili ezijet vezano za Usamu.[74]

Drugi primjer možemo navesti vezano za razumjevanje hadisa od Poslanika sallallahu alejhi ve selem u kome kaže:

„Nema namaza za onoga koji ne prouči Fatihu“[75].

لا صلاة لمن لم يقرأ بفاتحة الكتاب

Kažu Hanefije – ono što je naredjeno – farzom, jeste mutlakul-kiraet (generalno kiraet), a ne kiraet Fatihe specifično, zbog Allahovih riječi: „ *Proučite ono što vam je lahko od Kur'ana*“,[76]u suri El-Muzzemil, te zbog riječi samog Poslanika alejhi selam a koje se prenose u dva sahiha: „.. a zatim se okreni prema kibli i prouči ono što ti je

[73] Sahihul Buhari, Muhamed bin Ismail, br. hadisa 6770
[74] Usulu El-Fikhul-Islamij, Vehbeh El-Zuhejli, tom.1, str. 432-433
[75] Sahihul-Buhari, br. hadisa 756
[76] Sura Muzzemil, ajet br. 20

lahko iz Kur'ana[77]". Kaže El-Kasaani rahimehullah da je vadžib proučiti Fatihu ili tri ajeta, te ako je čovjek propusti iz zaborava treba da uradi sehvi sedždu,[78] stime što kod hanefija postoji razlika izmedju farza i vadžiba[79] za razliku od džumhur uleme, kažu u drugom govoru da ako je ispusti tj. Fatihu nije mu pokvaren namaz već je obavezan da učini sehvi sedždu kao što to spominje ibnu Abidin.[80]Te generalno ne misle na butlan – batil namaza već na njegovu krnjavost. [81]

Kaže ibnu Abidin: „ Mi (Hanefije) nismo rekli da je Fatiha (njeno učenje u namazu) farz (rukn) zato što dolazi habe rom El-Ahad (koji je spekulativan) a govor Uzvišenog (koji je mutevatir): „*Proučite ono što vam je lahko od Kur'ana",* on je specifičan..."[82]

Džumhur uleme od Malikija[83], Šafija[84] i Hanbelija[85], kažu da je učenje Fatihe farz (rukn) pojedinačnoj osobi u samostalnom namazu, medjutim prave razliku kada se klanja iza imama, pa Hanefije[86], Malikije[87] i Hanbelije[88] kažu da je Fatiha imama ustvari i Fatiha muktedije u namazima kada se glasno uči, te da mu je mendub da je prouči nakon njegovog učenja ako ostavi vakta, a prije početka učenja sure[89]u namazima kad imam uči tiho.[90]Hanefije kažu da je mekruh muktediji učiti iza imama u bilo kom stanju, dok Šafije kažu svejedno sam ili iza imama farz mu je da prouči Fatihu i namaz mu je batil bez nje.[91] Ovakvih primjera u knjigama Fikh-a ima puno...

[77] Sahuhul Buhari, hadis br. 757
[78] Badai'u Es-Senai', Alauddin Ebu Bekr b. Mesud b. Ahmed El-Kasaani El-Hanefi, tom. 1 str. 160
[79] Uvod u metodologiju islamskog prava, Sulejman Topoljak, str. 36
[80] Er-Reddu El-Muhtar ala Ed-Derul-Muhtar od ibnu Abidina, tom. 1, str. 95
[81] El-Fikhu ala Mezahebi El-Erba', Abdurahman El-Džezerij, tom. 1, str. 248
[82] Er-Reddu El-Muhtar ala Ed-Derul-Muhtar od ibnu Abidina, tom. 1, str. 451
[83] Mevahibul-Dželil li Šerhi muhtesaru halil, Muhammed b. Abdurrahman El-Magribi El-Hatabi, tom. 2, str. 211-212
[84] Esna El-Mutalib, Zekerija El-Ensari, str. 149
[85] Šerh Munteha El-iradat, Mensur b. Junus b. Bin Idris El-Behuti El-Hanbeli, str. 216
[86] El-Binajetu Šerhul-Hidajeh, Mahmud b. Ahmed Bedruddin El-Ajnii El-Hanefi, tom. 2, str. 313
[87] El-Kafii fi fikhi ehlul-Medineh El-Maliki, Ibnu Abdulberr tom. 1, str. 201
[88] El-Mugni, ibnu Kudameh El-Makdisi, tom. 1, str. 406
[89] El-Fikhu ala Mezahebi El-Erba', Abdurahman El-Džezerij, tom. 1, str. 249
[90] Isti izvor
[91] El-Fikhu ala Mezahebi El-Erba', Abdurahman El-Džezerij, tom. 1, str. 249

5.1 Podjela Sunneta shodno senedu – lancu prenosilaca vezano za hadis a kao jedan od razloga railaženja medju pravnicima

Podjela Sunneta shodno lancu prenosioca zahteva analizu shodno dva mezheba učenjaka, i to:

a) *Mezheb džumhura uleme – podjela na: Mutevatir i Ahad*
b) *Mezheb koji zastupaju Hanefije – podjela na: Mutevatir, Mešhur*[92] *i Ahad*[93]

Nama su za ovaj rad najinteresantnije Ahad predaje u vezi kojih upravo dolazi do razilaženja a u koje spadaju i Mešhur, jer džumhur uleme isto klasificira i spominje Mešhur predaje ali unutar Ahad predaja, tako da ćemo se sa ostalima upoznati onoliko koliko je dovoljno.

5.1/a Definisanje predaja koje su Mutevatir - **المتواتر**

Mutevatir u jeziku je od riječi **التواتر** - Et-Tevatur što znači **التتابع** – Et-Tetaabi'u nešto što slijedi,[94]neprekidno, uzastopno[95], dok u hadiskoj nauci njegova definicija bi bila: „Mutevatir je onaj hadis kojeg je prenio toliki broj prenosioca da isključuje svaku mogućnost njihovog dogovora u neistini“.[96] Ove predaje su vjerodostojne i iz nih se crpe propisi bez razilaženja.

Mutevatir sunnet se dijeli na verbalni i praktični, te je prva vrsta rijetka za razliku od druge. Verbalni mutevatir dijeli se na dvije pod vrste i to:

a) *Verbalni mutevatir po formi – tekstu*
b) *Verbalni mutevatir po značenju*

[92] Usul Es-Sarhasi, Muhammed b. Ahmed b. Ebi Sehl Šemsul-Eimeti Es-Sarhasi
[93] Usulu El-fikh elzi la jes'aul-fakihu džehluhu, dr. Ijad Es-Sulemi, str. 109
[94]Usulu El-Fikhul-Islamij, Vehbeh El-Zuhejl, tom. 1, str. 433
[95] Hadis hadiske znanosti, Mamud Karalić, str. 333
[96] Tejsiru Mustalehil-Hadisi, Mahmud Et-Tahhan, str. 19, Hadis hadiske znanosti, Mamud Karalić, str. 336

Mutevatir po formi ili tekstu je onaj koji se doslovce prenosi tekstom ili formom, poput hadisa kojeg bilježe i Buharija i Muslim a koji se prenosi u sljedećoj formi:“ Ko slaže na mene neka pripremi sebi mesto u vatri“[97].

Ovaj hadis bukvalo ili ti doslovce prenosi 72 sahaba kao što to kaže imam Es-Sujuti.[98]

Mutevatir po značenju misli se na one hadise čije se značenje prenosi tevaturom ali tekst može biti različit ali u jednom istom značenju. Primjer ovakvog hadisa može biti hadisi koji se prenose vezano za dizanje ruku prilikom učenja dove, gdje se u oko stotinak hadisa govori upravo o tome kao što to navodi Karalić.[99]

Propis Mutevatir hadisa ili Sunneta jeste da je on kategorički dokaz قطعی potvrđen od Poslanika alejhi selam po itifaku-saglasnosti sve uleme, poricatelj ovakvog dokaza bi zanevjerovao.[100]

Vezano za broj ravija (prenosilaca) koji mora imati u svakoj generaciji učenjaci imaju različito mišljnje poput, četiri i više, pet i više, deset i više, neki spominju preko sedamdeset, neki tristotine itd, te dr.Zuhejl spominje da je odabrano mišljenje ono koje ne ograničava broj, već ono što ilmul-jekinom dolazi da je tevatur vezano za one koje dolaze sa haberom.[101]

5.2/b Definisanje predaja koje su Mešhur المشهور

Mešhur u jeziku je od riječi شهر šehire što znači biti poznat, čuven, a u hadiskoj nauci većina učenjaka mimo Hanefija ga definišu na sljedeći način: „Mešhur je hadis koji iz generacije u generaciju prenose trojica i više prenosilaca, ali koji ne dostiže rang mutevatira“.[102]

[97] Sahihul Buhari, br. 106
[98] El-Ezharul- Mutenasire fi ehbaril-mutevatire, imam Es-Sujuti - Ebu Fadl Abdurrahman ibn Kemaluddin, str. 16-17
[99] Hadis I hadiske znanosti, Mahmud Karalić, str. 339
[100] Usulu El-Fikhul-Islamij, Vehbeh El-Zuhejl, tom. 1, str. 434
[101] Isti izvor Zuhejl
[102] Hadis i hadiske nauke, Mahmud Karalić, str. 340

Mešhur predaje su u osnovi od predaja Ahad (pojedinačne), ovaj pojedinačni naziv se proširio u drugom stoljeću nakon ashaba, medjutim njihova osnova jeste ista.[103]

Mešhur pedaje kod Hanefija su ono šro se prenosi od Poslanika alejhi selam putem jednog ravije ili dvojice u generaciji, zatim se u generaciji tabiina ili tabi-tabiina prenosi tevaturom, poput hadisa „Zaista se djela cijene prema nijetu“.[104]

[103] Usulu El-Fikhul-Islamij, Vehbeh El-Zuhejl, tom. 1, str. 433

[104] Usulu El-fikh elzi la jes'aul-fakihu džehluhu, dr. Ijad Es-Sulemi, str. 109, Sahuhul Buhari hadis br. 1

6. Pojedinačne predaje El-Ahad الاحاد

Glavnica rasprave i razilaženja vezano za sened ili lanac prenosilaca hadisa a iz kojih učenjaci uzimaju šerijatsko-pravne norme su upravo u ovoj vrsti predaja, za razliku od mutevatira gdje suštinski i nema razilaženja.

U jeziku El-Ahad ili ehadun ima značenje - jedan, a u hadiskoj terminologiji Ahad sunnetom ili predaje nazivaju se sljedeće: „Ahadom se naziva svaka predaja koja ne ispunjava uvjete mutevatira“.[105]

Ahad predaje su sve one koje nisu mutevatir, a to obuhvata ono što se prenosi od pojedinca jednog, ili dvojice, ili trojice ili više a što ne seže granice tevatura.[106]

Kod većine učenjaka predaje El-Ahad su ono što je prenešeno od jednog ili više prenosilaca a što ne doseže granicu tevatura, i ovakvih hadisa – predaja ove vrste ima najviše.[107]

U djelu Usulu El-Fikhul-Islamij, Ez-Zuhejli navodi itifak – suglasnost ashaba da je dozvoljeno raditi po predajama koje su Ahad – a to su upravo one predaje koje se prenose od jednog ili dvojice u generaciji prenosioca a što pak ne doseže granicu tevatura ili mešhura, te da su oni radili po njima te navodi primjer predaju na ovom kalupu koja se prenosi od Ebu Bekra Es-Sidika radijallahu anhu „ Vodje su od Kurejšija“.[108]

U knjizi Šerhu Muhteseru Er-Reudeh, Et-Tuufi kaže da je El-Ahad sunnet, ono što ne ispunjava sve šartove tevatura ili neke od njih.[109]

El Ahad predaje kod većine uleme se dijele na pod vrste i to na:

1) ***Mešhur*** – مشهور je ono što prenose troje i više prenosioca a što ne doseže tevatur, poput hadisa:

[105] Nuzhetul-nezari šerhu Nuhbetul-fikeri fi mustelahi ehlil-eseri, Ahmed b. Ali b. Hadžer Al-Askalani, str. 22
[106] Šerhul-Usul min Ilmil-Usul, Muhamed b. Salih El-Usejmin, str. 420
[107] Usulu El-fikh elzi la jes'aul-fakihu džehluhu, dr. Ijad Es-Sulemi, str. 109
[108] Usulu El-Fikhul-Islamij, Vehbeh El-Zuhejl, tom. 1, str. 445, predaju prenosi Taberani u Es-Sagiru
[109] Šerhu Muhtesaru Er-Reudeh, Nedžmuddin Et-Tufi, tom. 2, str. 103

„Musliman je onaj od čijeg jezika su sigurni drugi muslimani“[110]

المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده

2) ***Aziz*** – عزيز je ono što preneose dvojica samo, poput hadisa:

„ Niko od vas neće vjerovati sve dok mu ne budem draži od roditelja i djece i svih ljudi generalno“.[111]

لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من ولده ووالده والناس أجمعي

3) ***Garib*** – غريب je ono što se prenosi od jednog prenosioca u generaciji, poput hadisa:[112]

„Zaista se djela cijene prema namjerama“.[113]

إنما الأعمال بالنيات وإنما لكل امرئ ما نوى

Generalno ove prdaja vezano za njihovu vjerodostojnost možemo prodijeliti u tri kategorije opšto poznate među učenjacima, i to na:

1) ***Hadisi sahih (صحيح) vjerodostojni*** – hadisi koji ispunjavaju sve šartove za ispravnost ravija poput islam, teklif, pravednost, pouzdanost, preciznost, da nije u koliziji sa drugim prdajama ispravnim, da predaja bude spojena senedom od početka do kraja..

Mogu biti:

a) Sahih sam po sebi - *li zatihi*
b) Sahih *li gajrihi* – zbog drugih predaja koje ga pojačavaju i dižu na stepen sahiha.

[110] Sahihul Buhari, br. 6484
[111] Sahihul Buhari, br. 14, Sahihul Muslim, br. 44
[112] Ulumul-mustelehal hadis, Muhammed Ebu-Šuhbeh, str. 189, Mustelahal-hadis, Muhamed b. Salih El-Usejmin, str. 6-8
[113] Sahihul Buhari, br. 1

2) ***Hadisi hasen (حسن)*** – dobri i koji su prihvatljivi – pouzdanost ravija nije na stepenu sahiha, ali ispunjavaju generalne standarde prihavatljivosti, i oni mogu biti:

a) Hasen *li zatihi* – dobar sam po sebi i vjerodostojan
b) Hasen *li gajrihi* – dobar zato što ga pojačavaju druge predaje i dižu na taj stepen.

3) ***Hadisi dai'f (ضعيف)*** – oni koji su slabi a koji ne ispunjavaju neke od šartova ili sve vezano za verodostojnost.[114]

[114] Hadis i hadiske nauke, Mahmud Karalić, str. 353-356

6.1 Hudžijetu – Pravosnažnost i legitimnost dokazivanja predajama El-Ahad

Vezano za ovo poglavlje najpre ćemo spomenut govor drugova Allahovog poslanika alejhi selam, jer kao što kaže imam El-Evzaija: *„Znanje je ono sa čime su došli drugovi Allahovog poslanika sallallahu alejhi ve selem, a ono što je mimo toga nije znanje"*[115], a nakon toga ćemo iznijeti i mišljenj te govor islamske uleme vezano za tematiku.

U djelu Šerhu Muhtesar Er-Reudah, Nedžmudin Et-Tufi ***spominje idžm'a ashaba radijallahu anhum***, te da je tevaturom ma'nevij od njih prenesena saglasnost rada po predajama koje su El-Ahad, te u daljem tekstu spominje mnoge ovakve primjere koje se prenose od njih.[116]

Vezano za samu legitimnost dokazivanja ovim predajama navest ćemo i govor iz djela Usulu-l-Fikh El-Islamij Ez-Zuhejli gdje navodi itifak – složnost ashaba da je dozvoljeno raditi po predajama koje su Ahad – a to su upravo one predaje koje se prenose od jednog ili dvojice u svakoj generaciji prenosioca a što pak ne doseže granicu tevatura ili mešhura, te da su oni radili po njima te navodi primjer predaju na ovom kalupu koja se prenosi od Ebu Bekra Es-Sidika radijallahu anhu:" *Vodje su od Kurejšija*"[117], te mnoge druge predaje od sahba a koje se vežu za ovu temamtiku, kao i jedan od poznatih hadisa a koji se prenosi od Omera radijalllahu anhu samo u generaciji ashaba *„ Zaista se djela cijene prema namjerama*".[118]

Zejdan kaže da nema razilaženja medju muslimanima da je Sunnet El-Ahad hudždže-dokaz te obaveza za muslimane da rade po njemu, te da je on dokaz o dokaza na koji se grade ahkami...[119]zatim spominje da je ova vrsta sunneta masdr-temelj u islamskom zakonodavstvu te da ga je obaveza slijediti, stime da su se učenjaci razišli oko šartova u vezi toga...

[115] Kitabun min E'alami Es-Selef, Ahmed Ferid, tom. 4, str. 8
[116] Šerhu Muhtesaru Er-Reudah, Nedžmudin Et-Tufi, tom. 2, str. 120
[117] Musned imama Ahmeda, br. 12329
[118] Usulu El-Fikhul-Islamij, Vehbeh Ez-Zuhejl, tom. 1, str. 445, citirani hadis je iz Sahihul Buhari br. 1
[119] Vedžizetu fi Usuli El-Fikh, Abdulkerim Ez-Zejdan, str. 172

Medjutim ovo je generalno pravilo jer se dešavalo da upravo ashabi poreknu jedni drugima hadis iz nekoliko razloga poput derogacije, a za koju drugi ashab nije znao, ili prosto što je bila u sukobu sa onim što pri sebi ima jaču argumentaciju.

Od tih predaja možemo navesti hadis od Ebu Hurejre „ *Ko bude nosio dženazu neka se abdesti“*[120], a koju je odbacio ibnu Abbas – a zatim je prenio drugu u kojoj se kaže „*Nije nas obavezao abdestom prilikom nošenja dženaze*“.[121]

Zatim predaja od ibnu Omera u kojoj je prenio hadis *„ Zaista se mejit kažnjava zbog plača njegove porodice za njim*[122]“, a Aiša radijallahu anha je to odbacila jačom argumentacijom iz Kur'ana *„ Niko neće nositi tuđe grijehe“*.[123]

Dakle vidimo da su u prvim generacijama – ashabi prihvatili legitimitet pojedinačnih predaja medjutim itekako su se mišljenja sukobila oko njih te da je došlo do odbacivanja nekih predaja iz razloga derogacije, ili drugih predaja koje su jače, a što nas uvodi polako u našu tematiku u kojoj itekako ima razilaženja oko prihavatanja ovih predaja te osporavnja njih vezano za vjerodostojnost i slično.

Kao što smo već spomenuli u govoru Zejdana, učenjaci imaju jedinstveno mišljenje vezano za prihatanje Ahad predaja, medjutim imaju podeljeno mišljenje vezano za način prihvatanja i obaveznost rada po njima i to je ono što ćemo narednom poglavlju pojasniti.

[120] Ebu Davud, br. 3161, Ahmed, br. 7689
[121] Sunnen imam Ed-Darekutni, Abu Hasan Ali ibnu Umer ibnu Ahmed El-Darekutni, tom. 2, str. 76
[122] Sahihul Buhari, br. 1286, Sahihul Muslim, br. 927
[123] Ez-Zuhejl isto djelo, str.447, Sura Fatir, ajet br. 18

6.2 Šartovi za rad po Sunnetul-Ahad

Kao što smo već spomenuli, generalno učenjaci se ne razilaze u vezi prihvatanja Ahad predaja, medjutim imaju podijeljeno mišljenje vezano za način prihvatanja predaja koje su na kalupu El-Ahada, a mi ćemo spomenuti govore uleme u vezi onoga što oni vide kao uslove za prihvatanje vjerodostojnosti ovih predaja. Ve billahi teufik

Mišljenje ashaba vezano za tematiku, precizno – Ebu Bekar i Omer radijallahu ahnuma su postavljali uslov u vidu dva svjedoka da bi predaja bila prihvaćena, dok je Alija radijallahu anhu postavljao uslov da onaj koji prenosi govor Poslanika alejhi selam bude od onih koji su lično taj govor čuli od njega, medjutim ovo nije bilo osim generalnog karaktera, jer je itekako prenešeno od sve trojice Ebu Bekra, Omera i Alije da su prihvatali predaje pojedinaca mimo uslovljavanja. Medjutim ashabi su ponekad odbijali prihvatanje odredjenih predaja zbog derogacije, ili slabosti onog ko prenosi, ili pak nepoverljivosti.[124]

Zejdan spominje u svom djelu a koje smo citirali, nekoliko govora vezano za šartove prihvaćenosti i rada po ovim predajama, od tih govora su:

1) Prvi govor kojeg zastupaju Šafijski[125], Hanbelijski[126], Zahirijski[127] i neki učenjaci drugih mezheba po kome obaveznost rada i prihvaćanja Ahad predaja uslovljavaju da ravija (prenosilac) bude pravedan, to jeste poverljiv, te da se ispune šartovi prihvatanja rivajeta u zavisnosti onoga što zastupnici ovog govora uslovljavaju, te shodno njihovom razilaženju u tome, a od njih su ono što spominju Šafije: *Povjerljivost u vjeri i iskrenost u govoru, preciznost i dobro pamćenje, te da bude razuman dok govori te da prenosi govor harfovima precizno ne po značenju, i u ovome im se Ahmed ne suprostavlja osim ako je*

[124] Vedžizetu fi Usuli El-Fikh, Abdulkerim Ez-Zejdan, str. 214
[125] El-Ahkamu fi Usuli El-Ahkam, Alij bin Muhammed El-Aamidi, str. 222-224
[126] Šerhu Muhtesaru Er-Reudah, Et-Tufi, tom. 2, str. 136-144
[127] El-Ihkamu fi Usulil-Ahkam, ibnu Hazm, tom.1, str. 108

Muresl predaja a što će doći pojašnjenje uskoro[128], zatim spojenost seneda do Poslanika alejhi selam, te ako se ovo ostvari kažu obaveza je rada po ovim predajama te izvodjenje šerijatskih normi, i ubrajaju ga u masdare za tešri'a.[129]

Medjutim ako sened nije spojen do Poslanika, poput da nedostaje ashab kao ravija, ili da tabei'in prenosi direktno od Posalnika alejhi selam (a što je nemoguće jer ga nikad nije video*), ovakva predaja se naziva općim Mursel-Hadisom*, te Mursel ashaba – kada ashab govori o dogadjaju ili prenosi direktno riječi ili postupak Poslanika alejhi selam a on nije prisustvovao njemu[130], te se zastupnici ovog mišljenja razilaze oko prihvatanja ovakvih predaja.

Ovo je svakako još jedan razlog koji je uzrokom razilaženja, a što ćemo staviti na uvid u sljedećih par redova, te pojasniti govor uleme vezano za prihavatanje i rad po predajama koje su Mursel.

Zahirije ne prihvataju ovakve predaje, kaže ibnu Hazm: „ Mursel predaje su gajru makbul – ne prihvataju se, i one nisu hudže – dokaz, to jest nemože se sa njima uspostaviti argument.“[131]

Šafije prihvataju uz šartove da prenosioci ovakvih predaja budu od starijih tabi'ina poput Sejid b.Musejiba, te da se slaže taj govor sa govorom Ashaba, i da po njemu radi većina uleme, i ovo spominje E-Amidi u El-Ahkamu gdje kaže da se je El-Kadi Ebu Bekr složio sa Šafijom u vezi ovih uslova te prihvatanja Mursel predaja.[132]

Hanbelije to jest mezheb imama Ahmeda prihvataju Mursel predaje i rade po njima kao što to spominje Ebu Davud njegov učenik[133], uz šart da nema drugih predaja na istu temu a koje su spojenog seneda.

[128] Ez-Zuhejli citirano djelo, str. 453
[129] Vedžizetu fi Usuli El-Fikh, Abdulkerim Ez-Zejdan, str. 173-174
[130] Hadis I hadiske znanosti, Mahmud Karalić, str. 361-363
[131] El-Ihkam fi Usuli El-Ahkam, ibnu Hazm, tom.1, str. 245
[132] El-Ahkamu fi Usuli El-Ahkam, Alij bin Muhammed El-Aamidi, tom. 2, str. 112
[133] Fethul-Bari, ibnu Hadžer, tom. 2, str. 591

2) Drugi govor zastupaju Hanefijski i Malikijski učenjaci i oni se ne zadovoljavaju gore pomenutim uvjetima samo;

Hanefije uslovljavaju sa tri uslova dodatno:

- Da se te Ahad predaje ne odnose na propise i norme koje su svakodnevnog karaktera
- Da Ahad Sunnet ne bude u koliziji sa legalnom pravnom analogijom te sa općim načelima i pravilima islamskog prava
- Da *prenosilac ne radi suprotno od onoga što prenosi*.[134]

Kaže Es-Sarhasi El-Hanefi u svom Usulu:“ Što se tiče predaja koje su mursel iz drugog i trećeg stoljeća one su dokaz po onome što je govor naše (hanefijske) uleme Allah im se smilovao“.[135]

Malikije [136]uslovljavaju sa svoja dodatna dva šarta pa kažu:

- Ahad Sunnet nesmije biti oprečan praksi Medinlija jer ona kod njih ima status mutevatira
- I da ne bude u suprotnosti sa općim šerijatskim načelima i pravilima.

Ono što je ispravno jeste da ukoliko se potvrdi vjerodostojnost predaje koja je Ahad Sunnet obaveza ga je prihvatiti i raditi po njemu kao što spominje Amidi nakon citiranja šartova oko kojih se svi generalno slažu.[137]

[134] Usulu Es-Sarhasi, Ahmed b. Ebi Sehl Es-Sarhasi, tom. 1, str. 341, Uvod u Metodologiju islamskog prava Topoljak, str. 170-171
[135] Usulu Es-Sarhasi, Ahmed b. Ebi Sehl Es-Sarhasi, tom. 1, str. 360
[136] El-Muvafikat, imam Eš-Šatibi, tom. 3, str. 21-22
[137] Vedžizetu fi Usuli El-Fikh, Abdulkerim Ez-Zejdan, str. 173-174

E sada, kad uzmemo u obzir ovo razilaženje vezano za Ahad Sunnet i to uporedimo sa izvodjenjem pravnih šerijatskih normi vidjećemo da svaka strana ima svoj metod u njihovom donošenju te da je upravo u tome poenata razilaženja, to jest, svaki od ovih mezheba ili učenjaka pojedinačno mudžtehida ima metod po kojim se kreće, te da u osnovi niko od njih ne odstupa od Sunneta Poslanika sallallahu alejhi ve selem, već su metode prihvaćanja odredjenih predaja uzrokom razilaženja, ***ali sa ciljem prihvatanja onoga što je autentično te odbacivanja onoga što to nije***.

6.3 Šartovi koji se odnose na raviju - prenosioca

El-Amidi u svom usulskom djelu spominje četiri šarta koji se odnose na raviju i za svaki daje podrobno objašnjenje, kaže da ravija (prenosilac) najpre treba biti:

1) *Mukelef –مكلف šerijatski obeznik*
2) *Musliman -* مسلم
3) *Da bude precizan- dabt ضبط u onome što prenosi*
4) *Da bude pravedan (poverljiv) adaletu i sikatu -* **عادلة و ثقة***u onome što se ogleda pravednost u jeziku i šerijatu*[138]

Prvi Šart: Et-Teklifu – ***التكليف*** ***je šart za ispravnost ravije***, Et-Tufi kaže da prenosilac mora biti punoljetan i razuman, zato što ludak ili poremećena osoba i maloljetnik mogu biti izloženi lažima te nisu poštedjeni toga da mogu slagati zbog nedostatka razuma, te svjesnosti kazne zbog toga, te zato što generalno oni su oni koji i nemaju ibadet gledano šerijatski, jer na njih se šerijatski hukmovi ne spuštaju, poput trgovinskih ugovora, bračnih, fesha-poništenja ugovora, talaka, itd. Medjutim ako ravija čuje predaje dok je bio mali dopušteno mu je kad postane punoljetan da prenosi ono što je čuo i njegov govor će biti prihvaćen, i na ovome je idžma ashaba, a kao najbolji primjer se može uzeti Ibnu Abbas, ibnu Zubejr, Abdullah ibnu Dž'afer, Hasan, Husejn, Enes b. Malik itd...[139]

Drugi Šart: El-Islam – **الإسلام** je uslov koji je uslovljen najpre govorom Allaha vezano za fasike (grješnike) kaže dželle ša'nuhu:

„O vjernici, ako vam nekakav fasik (nepošten čovjek) donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete.“[140]

[138] El-Ahkamu fi Usuli El-Ahkam, Alij bin Muhammed El-Amidi, str. 222-224
[139] Šerhu Muhtesaru Er-Reudah, Et-Tufi, str. 143-144
[140] Sura Hudžurat, br. 6

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ أَن تُصِيبُواْ قَوۡمَۢا بِجَهَٰلَةٖ فَتُصۡبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلۡتُمۡ نَـٰدِمِينَ ٦﴾

Razlog zabrane prihvatanja od nevjernika je osnovana sumnja (optužba) da svojim govorom želi učiniti štetu vjeri to jest laganjem, pa se zato od njega neće prihvatiti govor, stim što učenjaci spominju da on ako čuje hadis dok je nevjernik zatim se pokaje i prihvati Islam – prihvatiće se od njega ukoliko ga naravno krase drugi šartovi koji se tiču ravije.

Primjer ovoga možemo navesti Ebu Sufijana radijallahu anhu vezano za njegovo svedočenje pred Heraklom dok je bio mnogobožac., a hadis u vezi ovog dogadjaja prenosi imam Buhari.[141]

Treći Šart – Preciznost – dabt (الضبط) kod prenosica, se ogleda u hifzu dobrom pamćenju vezano za ono što je ravija čuo ili vidio uz minimalnu toleranciju vezanu za greške.[142]

Učenjaci su kako navodi Et-Tufi batilom učinili mnoge rivajete-predaje upravo zbog ovog šarta, i spominje da ravija mora tačno i precizno da prenese ono što je čuo.[143]

Četvrti Šart – Pravednost, El-Adaletu ve Es-sikatu (العدالة والثقة) poverljivost kod ravije, u značenju da se ravija mora opisati sa *bogobojaznošću* i *ostavljanjem velikih grijeha*, te ono što bi poremetilo *njegov moral* od malih grijeha, a čemu nalazimo dokaz u govoru Uzvišenog:

„O vjernici, ako vam nekakav fasik (nepošten čovjek) donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete".[144]

[141] Es-Sulemi citirano djelo, st. 113, Et-Tufi citirano djelo, str. 136
[142] Usulu El-fikh elzi la jes'aul-fakihu džehluhu, dr. Ijad Es-Sulemi, str. 114
[143] Šerhu Muhtesaru Er-Reudah, Et-Tufi, str. 144
[144] Sura Hudžurat, br. 6

Vidimo da je Uzvišeni jasno naglasio stajanje kod fasika te ne uzimanje od njega habera, sve dok nam se drugim putem ne prenese od drugog poverljivog ravije, te zato što je fasik u startu osumnjičen za laž i zato se od njega neće prihvatiti haber.[145]

Et-Tufi spominje da je ***adaleh u značenju ispravnosti vjere***, ***moralnih vrlina***, te spominju da je El-Adl osobina onoga ***u koga se ne ispoljava bilo kakva sumnja***.[146]

[145] Es-Sulemi, str. 114
[146] Et-Tufi isto djelo, str. 142

7. Nepoznavanje dokaza kao jedan od razloga razilaženja

Vezano za ovo poglavlje koje otpočinjemo a koje je onima koji traže šerijatsko znanje poznato, navest ćemo predaje iz prvih generacija to jest ashaba, koji kao što to i priroda čovjeka nalaže, nisu mogli obuhvati svo znanje, te sve predaje koje se prenose od Poslanika alejhi selam, pa bi se ne tako često upravo dešavale ove stvari vezano za razilaženje, gdje bi nekad neki ashab iznio odredjeno svoje mišljenje za odredjeno pitanje na osnovu znanja koje je bilo pri njemu – pa bi mu neko od drugih ashaba ukazao na grešku ili nepoznavanje nekog propisa, a što ništa generalno nije strašno, jer onaj koji zna sve je isključivo i samo Allah dželle še'nuh. Tako ćemo mi najpre iznijeti govor ashaba te njihovo razilaženje vezano za **عدم بلوغ الدليل** – ademu bulugul-delil ili ti nemanje pristupu ili nepoznavanje odredjenog dokaza.

Prvi primjer, predaju starice – nane koja je tržila kod Ebu Bekra ostavinski deo koji se nasledjuje od mejita, pa joj je on rekao: „ U Allahovoj knjizi za tebe nema ništa, te ne znam da u sunnetu ima nešto za tebe (od ostavštine), pa nakon što se je to pročulo medju ljudima, ashab po imenu Mugire ibnu Šu'beh je rekao da joj treba dati šestinu imetka od mejita, našta mu je Ebu Bekar uzvratio riječima: „..ima li još ko stobom (posvjedočiti to)“, pa je Muhamed b. Meslemeh ustao i posvjedočio ono što je Mugire rekao, i Ebu Bekar joj je dao njen udio.[147]

Drugi primjer navodimo dogadjaj izmedju Omera i Ebu Musa El-Ešarija radijallahu anhuma, kako navodi Buhari u svom sahihu, da je Ebu Musa došao kod Omera i tražio dozvolu da udje medjutim kao da je Omer bio zauzet, pa se Ebu Musa vratio i onda kad je Omer završio posao i bio slobodan rekao je :“Zar nisam čuo glas Ebu Musa, dozvolite mu ulazak“. Medjutim Ebu Musa je već bio otišao i rečeno je Omeru da se je on vratio. Omer ga je zatim pozvao a Ebu Musa mu je rekao da im je tako naredjeno, (to je bio sunnet). Omer je njemu rekao moraš mi donijeti dokaz za to! Ebu Musa je otišao na skup Ensarija te ih pitao ko će to još posvjedočiti, pa su mu oni ukazali na najmladje medju njima – na Ebu Seida Hudrija. On je došao sa Ebu

[147] Sunnen Ebu-Davud, br. 2896

Seidom i Omer je rekao: „Kako je meni bila nepoznata ta naredba Allahovog Poslanika sallallahu alejhi ve selem![148]

Treći primjer navodimo u vezi Osmana radijallahu anhu da on nije bio upoznat vezano za ženu čiji muž preseli da li se ona može vratiti kod svoje porodice ili mora čekati iddet, pa tek onda da se vrati. Njega je obavijestila nakon što je on tražio odgovor sestra Ebu Seida El-Hudrija po imenu Fureja b. Malik b. Sinan, a koja je bila ashabijka, da nakon što joj je čovjek ubijen ona je upitala Allahovog Poslanika alejhi selam da li može da se vrati kod svojih jer u kući njenog muža nema opskrbe .. Poslanik alejhi selam joj je prvo dozvolio, medjutim onda je ponovo pozvao i naredio joj da ostane u kući svog muža dok joj iddet ne prodje., te je ona tako i postupila. [149]

Četvrti primjer zadnji navodimo vezano za Aliju i ibnu Abbasa koji su na upit nekog čovjeka o iddetu žene trudnice nakon što joj preseli muž, konkretno je čovjek rekao da je žena rodila nakon smrti svoga muža 40-noći, ibnu Abbas joj je rekao da mora čekati duže od dva perioda to jest 4 mjeseca i deset dana, tada je Ebu Seleme rekao:“ Trudnice čekaju sve dok se ne porode“, u čemu se je složio i Ebu Hurejra, zatim je je ibnu Abbas poslao kod Umi Seleme da je upita o tome pa mu je odgvorila: „ Ubijen je muž Subeje Eslemije dok je ona bila trudna, pa je rodila nakon 40-dana, nakon čega je bila zaprošena i Poslanik alejhi selam ju je udao, Ebu Senabil je bio prosac.“[150]

Ovi plemeniti ashabi čije smo primjere naveli su bili od najučenijih ljudi vezano za Sunnet, pa ipak je bilo nešto od Sunneta što ni sami nisu poznavali, te vidimo da je došlo do razilaženja zbog toga medju njima upravo zbog našeg pitanja vezano za nepoznavanje odredjenih predaja, pa tako i ostali koji ih prate u dobrome od tabi'ina i ostalih a koji su se mogli i koji su se razilazili u fetvama upravo radi ovoga.

[148] Sahihul Buhari, br. 2.062
[149] Sunnen Ebu Davuda, br. 2300
[150] Sahihul Buhari, br. 4909

8. Razumjevanje Sunneta فهم السة - El-Fehm

Kao jedan od razloga razilaženja vezano za izvodjenje propisa iz Sunneta Poslanika sallallahu alejhi ve selem je upravo i naš naslov a veže se za razumijevanje odredjenih tekstova.

El-Fehm – الفهم u jeziku Arapa ima značenje – znanje o nečemu i spoznaju nečega. U lisanu El-Arab se spominje i definiše kao: „ *Tvoja spoznaja nečega*“. Te ono što se želi sa El-Fehm – vezano za razumijevanje onoga što je došlo od Allaha i Njegovog posalnika alejhi selam se ogleda u: „Znanju i spoznaji značenja onoga što je došlo od govora Allaha i Njegovog poslanika“.

U kontekstu upravo definisanog pojma već u prvim generacijama čak i u vremenu samog Poslanika je ponekad medju ashabima dolazilo do različitog razumjevnja odredjenih govora samog Posalnika, što nikako ne treba shvatiti kao nešto loše, naprotiv mi ovom studijom želimo da ukažemo upravo na El-Fehm – razumijevanje, te da ono ponekad može biti različito medju ljudima i da to može biti puno korisno, jer na kraju krajeva da je Allah htio da budemo jednobrazni mi se ne bi railazili u mišljenjima i razumjevanjima odredjenih pojmova, stvari, dešavanja itd.

Primjer ovom razilaženju te različitom razumjevanju odredjenih govora ili postupaka možemo spomenuti kada je Poslanik – nakon bitke na Hendeku rekao drugovima:” Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka nipošto ne klanja ikindiju osim u plemenu Benu Kurejza “, ashabi su se – nakon približavanja zalaska sunca – razisli. Jedni su rekli: “Poslanik je imao namjeru da požurimo!” Drugi su mislili drugačije, rekavši:” Ne, Poslanik alejhi selam je rekao: – Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka nipošto ne klanja ikindiju, osim u plemenu Benu Kurejza! – i mi je nećemo klanjati mimo plemena Benu Kurejza, makar i nakon zalaska sunca….”, i zaista su je klanjali nakon zalaska sunca (izlaska ikindijskog vremena). Kada je Poslanik alejhi selam upoznat sa postupkom i jednih i drugih, nije prekorio ni jednu skupinu, sto je značilo, pošto ih je prepustio njihovom idžtihadu, odobrenje od strane Resulullaha alejhi selam. To je jedan od povoda razilaženja u mišljenju

Kaže ibnu Kajjim : *„ Ashabi su od ummeta bili najboljeg razumjevanja, vezano za ono što se želi od Sunneta..“*[151]

Ovde napominjemo da razilaženja o kojima govorimo vezano za Sunnet i njegovor razumjevanje, tiče se isključivo pritanja pravne regulative ili fikhske prirode, jer automatski isključujemo i odbacujemo razilaženja u osnovnim pitanjima vezana za samo poimanje šehadeta, vjerovanja u Allaha itd, jer u ovim pitanjima nema razilaženja.

Navest ćemo sada vezano za ovo poglavlje i neka od razilaženja medju učenjacima a koja su se tokom bogate islamske historije dešavala usled različitog razumjevanja i metoda izvodjenja dokaza iu Sunneta.

Prvi primjer navodimo vezano za sklapanje braka bez velije, gdje su se učenjaci razišli u vezi punoljetne djevojke device, koja je slobodna, da li se uvjetuje za ispravnost braka zadovoljstvo velije, to jest da li mimo velije može sklopiti brak ili ne.

Džumhur (većina) uleme od Malikija[152], Šafija[153], Hanbelija[154], te selefa medju njima poput[155]: Omera, Alije, ibnu Mesuda, zatim ibnu Musejjib, Hasan El-Basri, Sufijan Es-Seur, ibnu Mubarek, itd, smatraju da ovakav brak nije moguć i da je ništavan, ukoliko se sklopi bez velije, te navode kao dokaz hadis kojeg prenosi Aiša radijallahu anha od Poslanika alejhi selam da je rekao:

“ Koja god se žena uda bez dozvole njenog velija, brak joj je batil, brak joj je batil, brak joj je batil...“[156]

[151] I'alamul-Muvekkin, Ibnu Kajjim, tom.1, str. 168
[152] Muhtesarul-A'lametul Halil, halil b. Ishak b. Musa Dijauddin El-DžUndi El-Maliki El-Misri, str. 96
[153] Raudatul-Talibin, Ebu Zekerija Jahja b. Šerf En-Nevevi, tom. 7, str. 50
[154] El-Iknau' fi Fikhil-Imam Ahmed b. Hanber, Musa b. Ahmed b. Salim El-Hidžaavi, tom. 2, str. 171
[155] El-Evsat fi Es-Suneni ve El-Idžma'i vel- Iktilafi, Muhammed b. Ibrahim b. El-Munzir, tom. 8, str. 263
[156] Hadis prenose Et-Tirmizi br. 2011, Ebu Davud br. 2083, Sunen ibnu Madže, ibnu Madže Ebu Abdullah Muhammed b. Jezid, br. 1879

Većina Hanefija smatra da je ugovor bez velije ispravan, medju njima Ebu Hanife i Zufer za razliku od Muhameda koji je na stavu džumhura, i oni to dokazuju drugom predajom od Poslanika alejhi selam u kojoj stoji da je rekao:

„Raspuštenica ima veće pravo nad sobom (za udaju) od njenog velije“.[157]

Zatim Hanefije odbacuju hadis od Aiše zato što je ona radijallahu anhu postupila suprotno od ovog hadisa, zbog događaja kada se je kćerka njenog brata Hafsa bint Abdurrahman udala za Munzir b. Zunejra mimo dozvole Abdurrahmana, koji u trenutku sklapanja braka nije bio kući već u Šamu, a Aiša je bila tu prisutna*, a po uslulima Hanefija kad ashab postupi suprotno hadisu koji je prenio oni odbaciju predaju*, a što smo već spomenuli.

Zatim hadis koji smo spomenuli od džumhura odbacuju i sa druge strane, poričući ispravnost ravije koji ga prenosi, jer ovaj hadis lanscom prenosi Ez-Zuhri do Aiše, pa kad je upitan od ibnu Džurejdža vezano za ovaj hadis on je porekao njegovu validnost.[158]

Zatim primjer u kome imam Šafija rahimehullah smatra da je ocu kao veliji dozvoljeno da silom ugoni u brak njegovu ćerku koja je punoljetna devica, i ovu tvrdnju dokazuje *metodom mefhumul-muhalefah* oprečnom razumjevanju hadisa „Raspuštenica ima veće pravo nad sobom (za udaju) od njenog velije“, *u smislu raspuštenica ima ima pravo a suprotno njoj je devica koja nema*, ovom mišljenju se pridružuju i rivajet od Malika i Ahmeda.

Ebu Hanife smatra da otac nema pravo primoravnja na brak vezano za djevicu i odbacuje ovde oprečno razumjevanje hadisa, *zato što to kod njega nije hudže-argument*.[159]

[157] Muslim br. 1421
[158] Asaril-Ihtilaf fi El-Kavaidil-Usulijerh fi ihtilafil-Fukaha, Mustafa Seid, str. 392
[159] Asaril-Ihtilaf fi El-Kavaidil-Usulijerh fi ihtilafil-Fukaha, Mustafa Seid, str. 170

Zatim primjer vezano za pitanje da li je obaveza svjedočenje svjedoka prilikom vraćanja žene koja je bila pod opozivim talakom ili ne?

Generalno u opticaju su dva mišljenja, i mi ćemo spomenuti oba, i navest ćemo njihove pravce u kojima se kreću, gdje su sa jedne strane neki učenjaci (džumhur) zauzeli stav da je svjedočenje mustehab a sa drugi da je vadžib...

Ebu Muhammed ibnu Hazm,[160]smatra da nije dovoljno samo riječima vratiti ženu nakon opozivog talaka već da je za to potrebno i svedočenje zbog riječi Uzvišenog:

„I dok traje vrijeme određeno za čekanje, vi ih ili na lijep način zadržite ili se velikodušno od njih konačno rastavite i kao svjedoke dvojicu vaših pravednih ljudi uzmite…"[161]

﴿فَإِذَا بَلَغۡنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمۡسِكُوهُنَّ بِمَعۡرُوفٍ أَوۡ فَارِقُوهُنَّ بِمَعۡرُوفٖ وَأَشۡهِدُواْ ذَوَيۡ عَدۡلٖ مِّنكُمۡ وَأَقِيمُواْ ٱلشَّهَٰدَةَ لِلَّهِۚ ذَٰلِكُمۡ يُوعَظُ بِهِۦ مَن كَانَ يُؤۡمِنُ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يَجۡعَل لَّهُۥ مَخۡرَجٗا ٢﴾

Ovom mišljenju se pripisuje i Šafija u starom mezhebu[162], i Ahmed u jednom od rivajeta. Većina uleme medju kojima su Hanefije[163], Malikije[164], Šafije[165] i u novijem rivajetu Ahmed, smatraju da je svjedočenje svjedoka u ovom slučaju mendub – sunnet, kažu zato što tamo gdje se ne uvjetuje prisustvo velije neće se uvjetovati ni prisustvo svjedoka.[166] Kaže El-Musuli El-Hanefi: „*Mustehab je posvjedeočiti prilikom Er-Redža'- vraćanja supruge nakon opozivog talaka (razvoda)*".[167]

[160] El-Muhalla Šerhul-Mudžala, Ebu Muhammed Alij b. Ahmed b. Hazm El-Endelusi, tom. 10, str. 17
[161] Et-Talak, 2
[162] Mugni El-Muhtadž, El-Hatiibu Eš-Šerbiini, tom. 3, str. 332
[163] El-Ihtijaru ll talil El-Muhtar, Abdullah b. Mahmud b. Meuvdud El-Musuli Mudžedidu Ed-Din Ebu Fadl El-Hanefi, tom.3, str.148
[164] Eš-Šerhus-Sagir, Derdir, Muhammed b. Ahmed Arefat Ed-Dusuki El-Maliki, tom. 2, str. 616
[165] Mugnil-muhtadž ila mearifeti meani elfaz, Šemsudin Muhamed b. Ahmed Eš-Šerbini, tom. 3, str. 336
[166] Mugni, Ibnu Kudameh, tom. 7, str. 283
[167] El-Ihtijaru ll talil El-Muhtar, Abdullah b. Mahmud b. Meuvdud El-Musuli Mudžedidu Ed-Din Ebu Fadl El-Hanefi, tom. 3, str. 148

9. Zaborav dokaza zbog koga može doći do razilaženja

Kao zadnje poglavlje koje ćemo odradit vezano za našu tematiku spomenućemo autentični primjer predaju od ashaba konkretno dogadjaj izmedju Omera i Ammara ibnu Jassira radijallahu anhuma, a zatim ćemo ga prokomentarisati u duhu našeg naslova.

Naime Abdurrahman b. Ebza je rekao: „Bio sam kod Omera kad mu je došao jedan čovjek i rekao mu: „Mi budemo u jednom mjestu po mjesec, mjesec i pol, a ne nadjemo vode“. Omer mu reče: Što se mene tiče ja u takvim situacijama ne klanjam sve dok ne nadjem vodu. Ammar koji je bio tu reče: Vladaru pravovjernih, sećaš li se kad smo se ja i ti čuvajući deve odžunupili te se ja izvaljah po zemlji, te kad smo došli Poslaniku alejhi selam ja mu to spomenuh, a on reče: Bilo ti je dovoljno da si uradio ovako i ovako, pa je dotakao zemlju zatim puhnuo, apotom potrao ruke i lice, a ruke do polovine lakata? Omer mu kaza:' Ammare boj se Allaha'! On reče: 'Vladaru pravovjernih, Tako mi Allaha, ako ne želiš neću ti to više spominjati. Omer reče: „Ne tako mi Allaha, mi te slijedimo u tome što kažeš“.[168]

Ovaj prelijepi primjer daje nam jasnu sliku da je itekako moguće zaboraviti dokaz kao što se to Omeru desilo, pa da to bude uzrokom razilaženja, pa kako je onda sa generacijama nakon časnih ashaba, moramo potvrdit i što neminovno proizilazi da nekad učenjaci iz zaborava pojedinih predaja iz Sunneta upadaju u razilaženje, i da to ništa nije strano.

[168] Sunnen Ebu Davuda, br. 321

ZAKLJUČAK:

Sunnet Poslanika je nedvojbeno jedan od dva ili nakon Kur'ana masdr – osnovni temelj u islamskom zakonodavstvu, i po ovom pitanju imamo idžma' učenjaka koji je kategoričnog karaktera, našta smo ukazali u poglavlju koji podupire ovu tvrdnju.

Predmet našeg rada vezano za razilaženja u vezi Sunneta ukazuje da razilaženje može biti sa više strana, sa strane autentičnosti istog, pa smo videli da nekad za validnost njegovu se uslovljava preciznost ravije, njegova ispravnost, zatim ponekad i ako se potvrdi vjerodostojnost vidimo da uzrok razilaženja može biti i razumjevanje jednog istog govora, ili različitost u tumačenja njega itd., zatim smo vidjeli da nekad to razilaženje bude zbog različitosti u razumjevanju odredjenih riječi ili pojmova unutar arapskog jezika, ili u nedostatku znanja nekog dokaza, zatim u zaboravu, te ostalim stvarima koje smo naveli.

Uglavnom njegov hudžijet, njegova legitimnost je nesporna ukoliko se ispune uslovi ispravnosti predaja koje govore o njemu, na ovo smo ukazali u mnogim govorima i citatima koje smo prenijeli, medjutim njegovo razumjevanje shodno ljudskih domena i mogućnosti može biti itekako različit.

Elhamdulillahi rabil alemin, I neka je sva zahvala Allahu Gospodaru svih svjetova i salavat i selam na našeg Poslanika Muhammeda, na njegovu časnu porodicu, na njegove ashabe, i sve one koji će ga slijediti u dobrome do Sudnjeg dana, Amin!

LITERATURA:

1 Bedai'u Es-Senai', Alauddin Ebu Bekr b. Mesud b. Ahmed El-Kasaani El-Hanefi
2 Behrul-Muhit fi Usulil-Fikhi, imam Bedruddin Muhammed b. Buhadir b. Abdullah Ez-Zerkeši
3 Vedžizetu fi Usuli El-Fikh, Abdulkerim Ez-Zejdan
4 Esna El-Mutalib, Zekerija El-Ensari
5 El-Ahkamu fi Usuli El-Ahkam, Alij bin Muhammed El-Aamidi
6 El-Ahkamu fi Usulil-Ahkam, Ebu Muhammed Ali b. Ahmed ibnu Hazm
7 El-Binajetu Šerhul-Hidajeh, Mahmud b. Ahmed Bedruddin El-Ajnii
8 El-Fikhu ala Mezahebi El-Erba', Abdurahman El-Džezerij
9 El-Džami'ul-Musnedul-Sahih, Sahihul-Buhari, Muhammed b. Ismail El-Buhari
10 El-Džamiul-Kebir - Sunnen Tirmizi, Muhammed bin Isa Et-Tirmizi
11 El-Musnedul-Sahih El-Muhtesar, Sahihul Muslim, Muslim b. El-Hadžadž
12 El-Mebsut, imam Muhammed b. Ahmed b. Ebi Sehl Šemsul-E'imeti Es-Sarhasi
13 El-Mugni, Muveffikuddin Abdullah b. Ahmed b. Muhammed ibnu Kudameh El-Makdisi
14 El-Muhezzeb fi Ilmi Usulil-Fikhil-Mukaren, Dr. Abdulkerim b. Alija b. Muhammed en-Nemle
15 El-Muvafekaat lil – Šatibi, Imam Ibrahim b. Musa b. Muhammed Eš-Šatibi
16 El-Medhalu ila mezhebi Ahmed, ibnu Bedran
17 El-Muhala Šerhul-Medžala, Ebu Muhammed Alij b. Ahmed ibnu Hazm
18 El-Ihtijaru lil talil El-Muhtar, Abdullah b. Mahmud El-Musuli Mudžedidu Ed-Din El-Hanefi
19 El-Iknau' fi Fikhil-Imam Ahmed b. Hanber, Musa b. Ahmed b. Salim El-Hidžaavi
20 El-Usul fi Šerhil-Mehsul, Šuhabu-din El-Karafi
21 El-Ezharul-Mutenasire fi ehbaril-mutevatire, imam Es-Sujuti - Abdurrahman ibn Kemaluddin
22 El-Evsat fi Es-Suneni ve El-Idžma'i vel- Iktilafi, Muhammed b. Ibrahim b. El-Munzir
23 El-Kifaajetu fi i'lmi Er-Rivajeti, Ebu-Bekar Ahmed ibnu Alij.. El-Hatib El-Bagdadi
24 El-Kafii fi fikhi ehlul-Medineh El-Maliki, ibnu AbdulBerr Jusuf b.Abdullah El-Kurtubi El-Maliki
25 Es-Sunenul-Kubra lil Bejhaki, Ebu Bekr Ahmed b. Husej El-Bejhaki
26 Er-Reuda Ed-Danil-Mu'džemus-Sagir, Sulejman b. Ahmed, Ebu El-Kasim Et-Taberani
27 Er-Risaleh, Muhammed b. Idriz Eš-Šafiji
28 Er-Reddu El-Muhtar ala Ed-Derul-Muhtar od ibnu Abidina, Muhamed Emin b. Omer
29 Et-Tehbiru šerhut-Tehriri fi Usuli El-Fikh, Alaud-din El-Merdavij
30 Eš-Šerhus-Sagir, Derdir, Muhammed b. Ahmed Arefat Ed-Dusuki El-Maliki
31 Zadul-Mea'ad, Šemsuddin Ebu Abdullah ibnu Ebu Bekr, ibnu Kajjim El-Dževzije
32 Iršadul-Fuhul ila Tehqiqil-Haqqi min I'lmil-Usul, Muhamed bin Aliji Eš-Ševkani
33 I'alamul Muvekiin,Šemsuddin Ebu Abdullah ibnu Ebu Bekr, ibnu Kajjim El-Dževzije
34 Ibhadžu fi šerhi El-Minhadž, Abdullah b. Omer El-Bejdavij
35 Kavaidul-Usul ve Meakidul-Fusul, Sejfuddin Abdilmumin b. Abdilhakk El-Kati'ij El-Hanbeli
36 Kur'an – i prjevod značenja Kura'na od Besima Korkuta i Muhameda Mehanovića
37 Kitabu Tejsir Usulul-Fikh lil-Mubtedeine, Muhammed Hasan El-Gafar

38 Kitabun min E’alami Es-Selef, Ahmed Ferid
39 Lisanun El-Arab, ibnu Menzur Muhammed b. Mukrem b. Alij
40 Mensuru fi kavaidil-I’lmijeh, Bedrudin Ez-Zerkeši
41 Mevahibul-Dželil li Šerhi muhtesaru halil, Muhammed b. Abdurrahman El-Magribi El-Hatabi
42 Medžmu’a Lugatul-fukha, Hamid Sadik
43 Mufredatul-Elfazul-Kurani, Ragib El-Esfehani
44 Medžmuatu El-Fetava, Ebu Abbas Ahmed ibnu Tejmije
45 Minhadžul-Vusul ila i'lmil-Usul lil Kadi El-Bejdavij
46 Mugnil-muhtadž ila mearifeti meani elfaz, Šemsudin Muhamed b. Ahmed Eš-Šerbini
47 Muhtesarul-A'lametul Halil, halil b. Ishak b. Musa Dijauddin El-DžUndi El-Maliki El-Misri
48 Musned – Imama Ahmeda, Ebu Abdullah Ahmed b. Hanbel
49 Muvveta' – Imam Malik, Malik b. Enes b. Malik El-Medeni
50 Nuzhetul-nezari šerhu Nuhbetul-fikeri fi mustelahi ehlil-eseri, Ahmed b. Hadžer Al-Askalani
51 Raudatul-Talibin, Ebu Zekerija Jahja b. Šerf En-Nevevi
52 Sunen Ebu Davud, Ebu Davud Sulejman b. El-Eša's El- Sidžistani
53 Sunen ibnu Madže, ibnu Madže Ebu Abdullah Muhammed b. Jezid
54 Sunnen Ed-Darekutni, Abu Hasan Ali ibnu Umer ibnu Ahmed El-Darekutni
55 Tejsir i'lmi Uslulul-Fikhi, Abdullah bin Jusuf El-Džediji El-Maliki
56 Tejsiru Mustelahil-Hadis, Mahmud Et-Tahan
57 Tefsirul-Taberi Džamiul-Bejan, Ebu Džafer, Muhamed ibnu Džerir Et-Taberi
58 Tuhfetul-Muhtadž, Šihabuddin Ebu Abbas Ahmed ibnu Muhamed ibnu Hadžer El-Hejsemi
59 Uvod u metogologiju islamskog prava, dr. Sulejman Topoljak
60 Ulumul-mustelehal hadis, Muhammed Ebu-Šuhbeh
61 Usulu Es-Sarhasi, Ahmed b. Ebi Sehl Es-Sarhasi
62 Usulu El-Fikh elazi la jes'aul-fakihu džehlehu, Dr. Ijad Es-Sulemi
63 Usulu El-Fikhul-Islamij, Vehbeh El-Zuhejli
64 Fejdul-Kadir Šerhu El-Džamius-Sagir, Muhamed bin Reuuf El-Menavi
65 Hadis i hadiske znanosti, Mahmut Karalić
66 Hašijetul-Dusuki ala Eš-Šerhil-Kebir, Muhamed b. Ahmed Arefat Ed-Dusuki El-Maliki
67 Šerhul-A'vdul-Muhtesir, ibnu El-Hadžib ve Havašijeh
68 Šerhu Muhtesaru Er-Reudeh, Nedžmuddin Et-Tufi
69 Šerhul-Usul min Ilmil-Usul, Muhammed b. Salih El.Usejmin
70 Šerh Munteha El-Iradat, Mensur b. Junus b. Bin Idris El-Behuti